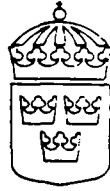


Riksdagens protokoll

1989/90:124



Protokoll
1989/90:124

Torsdagen den 17 maj

Kl. 12.00–15.55

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 11 maj.

2 § Förlängd ledighet

Lars Norberg (mp) hade ansökt om fortsatt ledighet på grund av sjukdom fr.o.m. den 18 maj t.o.m. riksmötets slut.

Kammaren biföll denna framställning.

Förste vice talmannen anmälde att *Loui Bernal* (mp) även under denna tid skulle tjänstgöra som ersättare för *Lars Norberg*.

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1989/90:SfU17, SfU18, SfU21 och
SfU22
Utbildningsutskottets betänkande 1989/90:UbU27

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 16 maj

Företogs till avgörande justitieutskottets betänkande 1989/90:JuU30, trafikutskottets betänkande 1989/90:TU23, finansutskottets betänkande 1989/90:FiU26, lagutskottets betänkanden 1989/90:LU32 och LU33 samt näringsutskottets betänkande 1989/90:NU43 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 123).

Justitieutskottets betänkande JuU30

Mom. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 (fängelse för eget bruk vid ringa narkotikabrott)

Utskottets hemställan bifölls med 184 röster mot 130 för reservation 1 av Britta Bjelle m.fl.

Birgit Friggebo (fp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 4 (gränsen för ringa narkotikabrott)

Utskottets hemställan bifölls med 222 röster mot 96 för reservation 2 av Jerry Martinger m.fl.

Mom. 5 (straffmaximum för grovt narkotikabrott m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Jerry Martinger m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (smuggling av svalg narkotika m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Jerry Martinger m.fl. – bifölls med acklamation.

Trafikutskottets betänkande TU23

Mom. 1 (utökning av undersökningsskyldigheten av miljöhänsyn)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Viola Claesson och Roy Ottosson – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (statens haverikommissions organisation)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Viola Claesson – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FiU26

Mom. 3 (en effektivare fastighetsförvaltning)

Utskottets hemställan bifölls med 183 röster mot 135 för reservationen av Anne Wibbe m.fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU32

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU33

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande NU43

Utskottets hemställan bifölls med 224 röster mot 96 för reservationen av Per Westerberg m.fl.

Prot. 1989/90:124
17 maj 1990

Gymnasieutbildning för svårt rörelsehindrade ungdomar

5 § Meddelande om samlad votering

Förste vice talmannen meddelade att socialutskottets betänkanden SoU21, SoU23, SoU20, SoU18 och SoU22, kulturutskottets betänkanden KrU25, KrU24, KrU26, KrU27 och KrU28 samt konstitutionsutskottets betänkande KU35 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

6 § Föredrogs

socialutskottets betänkanden

1989/90:SoU21 Ny myndighet för kontrollen och tillsynen på läkemedelsområdet m.m. (prop. 1989/90:100 delvis och 1989/90:99) samt
1989/90:SoU23 Tobak.

Förste vice talmannen konstaterade att inga talare var anmälda.
(Beslut fattades under 14 §.)

7 § Gymnasieutbildning för svårt rörelsehindrade ungdomar

Föredrogs

socialutskottets betänkande

1989/90:SoU20 Gymnasieutbildning för svårt rörelsehindrade ungdomar
(prop. 1989/90:92).

Anf. 1 BARBRO SANDBERG (fp):

Fru talman! Det här är en glädjens dag för alla oss som har kämpat för att även gravt rörelsehindrade ungdomar skall ges möjligheter till gymnasiestudier.

Det var något av en chock när jag upptäckte i budgetpropositionen i januari 1987 att regeringen under pågående budgetår hade föreslagit att statsbidraget för omvårdnaden av de handikappade eleverna vid Skärholmens gymnasium skulle dras in. Sparbeloppet var 10 milj. kr., och dessa pengar fanns ju redan anslagna i föregående års budgetbehandling.

Det som är positivt med betänkandet är att utskottet faktiskt har gått på motionärernas förslag om representation för handikapporganisationerna i intagningsnämnden.

Till dagens betänkande är fogat ett särskilt yttrande av folkpartisterna i utskottet, och det tar upp folkpartiets motionskrav om att länsrätten bör vara första överklagandeinstans. Jag finner det något märkligt att utskottet inte har följt det förslaget, all den stund domstolsutredningens direktiv faktiskt går på samma linje som folkpartiets förslag. Vårt motiv att föreslå länsrätten i stället för kammarrätten som första överklagandeinstans är att ett

eventuellt överklagande skulle kunna behandlas snabbare och den unge slippa få vänta så länge på ett svar och få reda på om han får gå i skolan eller inte.

De senaste dagarna har det också ryktats om att statens förhandlingsnämnd eventuellt gör en annan tolkning än handikapputredningen av vem som skall stå för investeringskostnaderna för dessa gymnasier. I handikapputredningens mening är helt klar: staten skall också stå för de här kostnaderna. Jag hoppas att det nu inte i sista stund skall uppstå några problem när Umeå håller på att komma i gång med sin verksamhet till hösten, även om den kommer att bedrivas i något begränsad omfattning.

Till sist, fru talman, kan jag också berätta att vi riksdagsledamöter som har engagerat oss i denna fråga i måndags var inbjudna till Skärholmens gymnasium på studiebesök. Jag skulle verkligen önska att många fler fick uppleva detsamma. Att få möta de gravt handikappade ungdomarna, se och höra deras enorma entusiasm för skolarbetet och framtiden var verkligen en riklig lön för den möda och det arbete vi riksdagsledamöter har lagt ned för att dessa handikappade ungdomar skall få sin utbildning.

I detta anförande instämde Elisabeth Fleetwood (m), Anita Stenberg (mp), Charlotte Branting (fp), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Lola Björkqvist (fp), Gullan Lindblad (m), Ingrid Sundberg (m), Margareta Fogelberg (fp), Rosa Östh (c) och Stina Gustavsson (c).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

8 § Föredrogs

socialutskottets betänkanden

1989/90:SoU18 Gallring enligt socialtjänstlagen (prop. 1989/90:93) och 1989/90:SoU22 Tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1989/90 (prop. 1989/90:125 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att inga talare var anmälda.
(Beslut fattades under 14 §.)

9 § Radio och television

Föredrogs

kulturutskottets betänkande

1989/90:KrU25 Radio och television (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 2 INGRID SUNDBERG (m):

Fru talman! Det är snart 70 år sedan dåvarande Radiotjänst fick ensamrätt på radiosändningar i Sverige. År 1956, när TV introducerades i vårt land, gällde också ensamrätt för Sveriges Radio att sända TV-program. Utgångs-

punkten för ensamrätten utgjorde de begränsade tekniska förutsättningar för etersändningar som då fanns.

Föreningssända närradiosändningar och TV-sändningar över satellit har sedan dess tillkommit, men fortfarande gäller Sveriges Radios monopol för markbundna sändningar.

Moderata samlingspartiet har hela tiden haft en klar linje: yttrande- och informationsfriheten skall gälla alla media, också radio och TV. Endast tekniska begränsningar skall kunna inskränka etableringsfriheten. Monopolet måste upphävas. Några tekniska hinder för ökad mångfald föreligger inte i dag.

Kulturutskottet har i betänkande nr 25 om radio och television – innehållande bl.a. förslag om anslag till Sveriges Radio-koncernen – utgått från det förhållande som nu gäller. Den s.k. Sveriges Radio-studien visar att koncernen över en fem års period behöver resursförstärkningar på ca 500 milj.kr. i 1987/88 års prisnivå. Utbildningsministern nöjer sig emellertid för det här året med en indexuppräkning. Kostnaderna för Sveriges Radio-koncernen kommer trots det att med all sannolikhet uppgå till tre miljarder kronor. Jag skall här nämna att utskottet har gjort något ganska ovanligt. Vi har i förhållande till regeringens förslag höjt TV-avgiften med fyra kronor. Detta har vi gjort därför att man nu skall kunna betala TV-avgiften månadsvis, och då bör summan av avgiften vara jämt delbar tolv. I propositionen har förslagits 1 160 kr. per år, och utskottet förslår 1 164 kr. vilket tillsammans innebär en höjning av anslaget med 13 milj.kr.

I reservation nr 7 har utskottets moderata ledamöter tagit upp frågan om Sveriges Radios organisation. Under det senaste decenniet har det skett en enastående snabb utveckling när det gäller TV. Konkurrensen om tittarna har ökat i accelerande fart i takt med utbyggnaden av kabel-TV och med möjligheten att se satellitsända kanaler. Också videomarknaden har naturligtvis påverkat tittarnas vilja, eller ovilja, att se program från Sveriges Television.

Kostnaderna för programproduktionen har också stigit i snabb takt. Samtidigt blir det än viktigare i den rådande konkurrensen att göra bra program.

På s. 13 i utskottets betänkande redovisas det mycket stora antal utredningar som färdigställts under 1988 och 1989 eller som pågår fortfarande. Det rör sig om ett femtontal utredningar plus Sveriges Radios egna, så visst är frågan om Sveriges Radios verksamhet föremål för utredningar. Till detta kommer dessutom det internationella arbete som pågår.

Vi moderater anser att det med de nya förutsättningar som nu gäller bör tillsättas en parlamentarisk utredning för att se över Sveriges Radios nuvarande organisationsform och ge förslag till förändringar och förbättringar. Ägarkonstellationen där bl.a. ägarna, trots aktiebolagsformen, inte förutsetts utöva något aktivt inflytande över hur verksamheten bedrivs måste också ses över. En ny organisation bör övervägas.

Det är inte längre självklart att radio och TV skall tillhöra samma bolag. Den utveckling som nu pågår talar i stället för en delning. Sveriges Lokalradio bör enligt vår uppfattning inte tillhöra en koncern som nu. Lokala sändningar bör kunna ske från antingen ett självständigt Sveriges Lokalradio AB eller kanske från 25 fristående lokalradiobolag. Det finns mycket att utreda

och se över. Inte minst det internationella samarbetet som är fokuserat på TV-området skulle fungera smidigare om TV-bolaget var ett eget bolag.

Vi moderater är naturligtvis inte emot Sveriges Radio som sådant. Vi är emot monopolet och anser i övrigt att Sverige skall ha ett reklamfritt public service-företag.

Den nuvarande avtalsperioden mellan staten och Sveriges Radio löper ut den 30 juni 1992, dvs. om litet mer än två år. Utskottet ställer sig i majoritets-skrivningen inte helt negativ till att frågan om koncernens organisation förbereds noga inför den kommande avtalsperioden. Men vi vill att de synpunkter vi har framfört skall ges regeringen till känna.

Frågan om reklam i svensk television är dragen så länge i långbänk att det inte längre är roligt att tala om den. Uppfattningarna bland socialdemokraterna löper berg- och dalbana och slänger också i sidled.

Det är inte bara det att Bengt Göranssons positioner långsamt har förflyttats mot ökad reklamvänlighet i takt med stigande produktionspriser och ökad konkurrens. Alla socialdemokrater förflyttar sig inte i samma takt, och det är svårt att uppfatta någon klar inställning. Från moderat sida har vi sagt, säger, och kommer att säga, att reklam är en bra finansieringsmetod för de nya fria markburna kanaler som vi vill se. Sveriges Radio bör däremot finansieras med avgifter och stå fri från reklam.

I reservation nr 3 för vi fram våra synpunkter i den frågan. Tillåtelse till reklam i Sveriges Televisions kanaler skulle bara förstärka monopolet och urholka fria företags finansieringsmöjligheter för sin produktion.

De undersökningar som görs av svenska folkets TV-tittande är i ett avseende litet olycksbådande för svensk programproduktion. Jag syftar då på publikundersökningarna, vilka bl.a. visar att barn och ungdom i ökad utsträckning söker sig bort från svenska program om de har tillgång till kabel-TV. Jag tycker detta är beklagligt. Snart ser de lika mycket på program över kabelnätet som på Sveriges Televisions program. Om man därtill lägger videotittandet, huvudsakligen utländska filmer, pekar allt på att svenska program utgör en minoritet.

Vad menar jag då med olycksbådande? Man kan inte tyda det på annat sätt än att svenska program inte är bra nog. Själv vill jag gärna tillägga att det finns mycket att kritisera vad gäller programuppläggningsen, och jag har med intresse tagit del av att man inom Sveriges Radio i Projekt 5 skall se på koordineringen av programutbudet. Vi moderater tar också i en reservation till betänkandet upp frågan om Sveriges Radios kulturanvar.

Jag har tidigare här i kammaren fört fram önskemål om musikprogram på lördags- och söndagseftermiddagarna och gläder mig åt att de har förverkligats. Vi kan i dag på en lördags- eller söndagseftermiddag uppleva sändningar som ofta är utomordentligt fina. Men fortfarande har man inte lyckats genomföra förhandlingar i syfte att kunna visa nyare svenska filmer på TV. Vi som ser dansk TV kan se nya svenska filmer på TV. Nu ser jag att utbildningsministern har kommit till kammaren, och jag vore tacksam om han eller utskottets vice ordförande kunde svara på frågan varför man inte har lyckats lösa det här problemet och om vi kan se någon ljusning i framtiden.

I reservation nr 12 har vi moderater tagit upp frågan om kulturbevakningen. Radio och TV är de främsta medierna för att förmedla kultur. Pro-

grammen måste ge en allsidig täckning av problem och händelser på det kulturella området. Med allsidighet menar vi också att bra kulturprogram inte bara skall kunna ses på kvällarna av nattugglor. En ökad reprisverksamhet skulle ge många människor tillgång till sådana program.

Det är också sorgligt att det kanske viktigaste nordiska samarbetsprojektet på kulturområdet, Nordsat, aldrig lyckades bli förverkligat. Med anledning av Kaj Nilssons reservation kan jag nämna att ett utnyttjande av Tele-X-satelliten aldrig kan åstadkomma att vi obehindrat kan se andra nordiska länders TV-program, vilket hade varit möjligt genom Nordsat.

Fru talman! Sverige har nyligen deltagit i internationella överläggningar för framtagande av en standard för HDTV, och tydligen deltagit med den äran. Kulturutskottet fick vid sin studieresa till Japan lära en del om den utveckling som TV-mediet står inför. Utvecklingen går fort, och det måste här, liksom på många andra tekniska områden, vara angeläget att Sverige inte kommer på efterkälken. Av alla tänkbara argument mot monopol-TV – utom yttrandefrihetsaspekten – torde inget väga så tungt som vetskapen om att den monopoliserade svenska televisionen aldrig kommer att få de ekonomiska resurser som möjliggör att vi kan hålla jämn takt med övriga europeiska industriländer. Det gäller för den delen också andra länder, eftersom provsändningar med HDTV tydligen skall börja i Mexico redan till hösten.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de reservationer där mitt namn finns med. Göran Åstrand kommer senare att beröra några av dem. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 3 JAN HYTTRING (c):

Fru talman! I kulturutskottets betänkande nr 25 tar man upp viktiga frågor när det gäller Sveriges Radio/TV. Dessa frågor behandlas i budgetpropositionen och därtill väckta motioner.

Detta betänkande behandlar egentligen inte den gamla och mycket diskuterade frågan om reklamfinansiering av Sveriges Radio/TV. Men det finns inslag av detta även i det här betänkandet. Det beror på att vissa motioner har den karaktären att de behandlas av kulturutskottet, medan andra motioner, i vilka man tar upp finansieringsfrågorna, kommer att behandlas av konstitutionsutskottet. Det har gjort att vi centerledamöter har fått foga ett särskilt yttrande till betänkandet, där vi markerar att vi i motioner även till årets riksmöte föreslagit att man delvis skall finansiera Sveriges Radios verksamhet genom reklam.

Jag skall för fullständighetens skull helt kort upprepa huvuddelarna i det förslaget. Vi i centern föreslår att man sänder reklam i en av TV-kanalerna. Dessa reklaminkomster skall gå till hela Sveriges Radio. Det skall vara ett fristående bolag som skall sälja reklamtid för att garantera att inte någon av de nuvarande delarna av Sveriges Radio/TV skall få någon särskild fördel av att det finns reklamsändningar. Fördelningar av anslag skall behandlas precis på samma sätt som man gör för närvarande vid fördelningen av de pengar som anslås från Rundradionfonden.

Om man ser på de olika förslag som framförs i detta betänkande, och då inkluderar jag också vissa förslag som finns i reservationer, ser man att moderata samlingspartiet, folkpartiet, vänsterpartiet kommunisterna och mil-

jöpartiet har funnit varandra – utifrån helt olika utgångspunkter, förmodar jag. Men resultatet torde bli detsamma. Man avvisar kategoriskt reklam inom Sveriges Radio/TV. Vi från centern och socialdemokraterna, som utgör utskottsmajoriteten, avvisar för vår del inte denna tanke.

Ett problem är naturligtvis att socialdemokraterna under så lång tid har visat stor obeslutsamhet när det gäller hur de egentligen vill ha det i framtiden med Sveriges Radio/TV. Jag kan erinra om den skrift som heter Sveriges Radio/TV inför 90-talet, i vilken man har gått igenom de olika resursfrågorna. Man har där tagit upp de olika utvecklingar som man skulle vilja se, men som man i dag icke har råd till.

Jag lyssnade med intresse på Ingrid Sundbergs anförande. Man avvisar reklaminkomster från Sveriges Radio/TV, och sedan önskar man sig ganska mycket som man anser fattas i dag. Men man är över huvud taget icke villig att tillskjuta resurser till dessa önskemål.

För centerns del har vi tagit upp dessa resursfrågor, och vi har kopplat dem till möjligheten med kompletterande finansiering som behandlas av ett annat utskott. Det är allmänt känt att det finns brister inom Sveriges Radio/TV när det gäller resurser. Jag vill här nämna att för lokalradion är det uppenbart att med det ökade programutbudet som har åstadkommit med hjälp av kanal P 4 har stora resurser gått åt. Man har inte fått resursförstärkningar, och man har med gott mod fortsatt att producera alltmer. Men gränsen är nu nådd för vad man orkar och förmår. Därför är det viktigt att snabbt ta ställning till resursfrågorna. Här finns inte heller några delade meningar inom koncernen, utan man är beredd att se till att Lokalradion kan få en ökad resurstilldelning.

Att jag nämnde de fyra partiernas reservationer beror på, att om man här i kammaren beslutar att inte helt avvisa tanken på reklamfinansiering inom Sveriges Radio/TV, kommer ensamrätten på denna typ av finansiering att ges till andra intressenter. Det är inte så lätt att endast stå här och säga att detta blir bra och att det kommer att bli mångfald och konkurrens. Ser man på det markbundna nätet, finner man att där råder mycket begränsade utbyggnadsmöjligheter. Det som närmast står till buds är en utbyggnad av en tredje kanal som är markbunden. Det är den möjlighet som nu finns. Där kommer det inte att bli någon konkurrens. Där kommer det närmast att bli en monopolställning för det företag som skulle få förmånen att ha markbundna sändningar med reklaminslag. Det skulle alltså i praktiken bli en kanal som skulle få den förmånen i vårt land. Det är en helt annan situation än vad man låter påskina i reservationerna. Det blir alltså inte den frihet man förespråkar. Det är mycket starka restriktioner på det här området. Vi från centerns sida menar, att om man åtminstone i en kanal inom Sveriges Radio/TV har denna möjlighet, skulle man få bättre finansieringsmöjligheter, samtidigt som det också skulle skapa en balans. Det handlar alltså inte om en monopolsituation.

Om inte socialdemokraterna hade varit så obeslutsamma hade det funnits möjligheter att långt tidigare komma fram till ett beslut i finansieringsfrågorna när det gäller Sveriges Radio/TV. Jag har respekt för kongressbeslut, och jag har respekt för att man i det här läget avvaktar kommande partikongress i höst. Men jag har också kunnat notera att det finns ett ökat intresse

hos ledande socialdemokrater för att försöka åstadkomma en bred lösning som gör att det finns kompletterande finansieringsmöjligheter till Sveriges Radio-koncernen. Jag noterade med intresse för inte alltför länge sedan att statsministern faktiskt gjorde ett sådant uttalande som öppnade vissa möjligheter till fortsatta diskussioner och förhoppningsvis ett bra beslut inom inte alltför lång framtid.

Fru talman! Jag vill något kommentera den beredningsprocess som måste sättas i gång för att man skall kunna klara upp frågan om ett nytt avtal mellan staten och Sveriges Radio. Som Ingrid Sundberg nämnde finns det en reservation från moderaterna där frågan om en parlamentarisk beredning tas upp. Vi i utskottsmajoriteten har förutsatt att en sådan beredning skall tillsättas. Det har förekommit tydliga signaler i debatten att en parlamentariskt sammansatt kommitté kommer att bereda dessa frågor. Vi från centerns sida utgår ifrån att så kommer att ske – annars hade även vi reserverat oss. Men vi har sett att det finns betydande intresse bland de olika politiska partierna att det borde vara helt klart att det tillsätts en parlamentarisk beredning. Det är viktigt att den kommer i gång snabbt.

Fru talman! Jag skall något beröra de reservationer som har avgivits av centerpartiet. När det gäller resursfördelningen mellan de två TV-kanalerna har vi gjort en markering i reservation nr 9. Vi menar att TV 2 som har den mest decentraliserade produktionen, regionalt baserad produktion, borde få en ökad del av de anslag som finns inom Sveriges Radio. Kanal 1 får i dag 60 % av resurserna, och TV 2, som har den decentraliserade produktionen, får 40 %. Vi tycker att detta är bakvänt, och vi vill alltså utjämna skillnaderna. Det borde i slutändan vara så att TV 2 får den större delen av resurserna.

Jag har tidigare berört utbyggnaden av lokalradion.

Jag skulle också vilja beröra frågan om samarbetet mellan Sverige och Finland på TV-området. Vi har en tidsbestämd lagstiftning som riksdagen, om jag minns rätt, vid två tillfällen har fått förlänga i princip ett år i taget. Vi menar från centerns sida att det finns ingen anledning att ha en sådan lagstiftning, utan vi förordar i en reservation nu, liksom vi tidigare år har gjort, att det skall finnas en permanent lagstiftning. Då slipper man osäkerheten med om det skall bli en förlängning eller inte. Vi bedömer att behovet är stort, och det är väl vitsordat. Jag noterar med intresse att Erkki Tammenoksa, socialdemokrat i kulturutskottet, för sin del markerat detta i ett särskilt yttrande. I yttrandet tar han upp de tekniska svårigheterna och möjligheterna och att det egentligen är så att beslutanderätten och initiativet till stor del faller på svensk sida. Då är det naturligtvis angeläget att riksdagen följer centerns reservation i frågan. Då skulle vi få en permanent lagstiftning och möjlighet till en utbyggnad av de finska TV-sändningarna i Sverige. Vi skulle också få möjlighet att sända svensk TV i Finland för svensktalande finländare på ett helt annat sätt.

Avslutningsvis vill jag beröra en reservation, nämligen reservation nr 22. Jag är där ensam reservant. Det pågår en diskussion om försök med reklam i närradion i vårt parti. Jag har intagit ställningen att jag gärna ser en begränsad försöksverksamhet för att vinna erfarenhet av vad det kan ge för närradioföreningarna eller för de grupper som sänder i närradion. I andra reser-

vationer berör vi de problem som finns med höga sändningskostnader och den kostnad man har som berör närradions och kabelnämndens myndighetsutövning. Vi tycker inte att de sändande föreningarna skall bekosta den del som är myndighetsutövning, utan det skall bekostas via statsbudgeten i vanlig ordning. Det skulle vara intressant att prova reklam och se vad det kan ge för att underlätta närradiosändningarna. Min utskottskollega från centern i kulturutskottet, Stina Gustavsson, står sannolikt ännu för den majoritet som finns inom partiet. Men jag vill för min del yrka bifall till reservation nr 22.

Fru talman! I övrigt yrkar jag bifall till samtliga reservationer som är undertecknade av centerns ledamöter i kulturutskottet.

Anf. 4 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Fru talman! Jag vänder mig mot vad Jan Hyttring sade om att ett väl fungerande public service-företag inte skulle vara förenligt med finansiering utan reklam. Vår uppfattning i moderata samlingspartiet är att vi kan göra bra program och ha bra program i Sveriges Radio, ett public service-företag, utan att ha reklamfinansiering där.

Jag vill gärna tillägga att jag mycket väl kan erinra mig centerpartiets ursprungliga inställning till reklam över huvud taget. Glidningen går i accelererande takt.

Anf. 5 JAN HYTTRING (c) replik:

Fru talman! Jag vänder mig direkt mot det citat av vad jag skulle ha sagt som Ingrid Sundberg anförde. Jag uttryckte mig inte alls på det sättet. Däremot kan man dra slutsatsen av vad Ingrid Sundberg sade i sitt inlägg, att det var en hel del som Ingrid Sundberg skulle vilja ha bättre tillgodosett inom Sveriges Radio/TVs produktion. Jag konstaterade då att för detta krävs ytterligare resurser, resurser som inte har anvisats av moderata samlingspartiet. Däremot finns det möjlighet att åstadkomma detta genom det förslag som centern har lagt fram och som innebär att man tar in en del av finansieringen via reklam.

Glidningen inom centerpartiet är naturligtvis i sig intressant. Av större intresse torde den utveckling som har skett vara. Med eller utan partiernas medverkan har allt fler i Sverige tillgång till TV-sändningar som är reklamfinansierade. Dessa sändningar innehåller redan ganska mycket reklam som kommer att öka i omfattning i framtiden. Det är då intressant att moderata samlingspartiet gärna vill vara med i den delen genom en fristående kanal som skall få möjlighet att sända reklam. Men man vill förvägra Sveriges Radio/TV denna kompletterande finansieringsmöjlighet, vilket kommer att i stor utsträckning gå ut över licensbetalarna.

De finansieringsmöjligheter som reklam ger har inte underlättat för Sveriges Radio/TV att köpa bra program. De inkomster som andra företag förfogar över har kraftigt drivit upp priserna. Detta har också – vilket är glädjande – bidragit till en ökad mångfald. Men konkurrensmässigt har detta lett till att Sveriges Radio har fått det mycket svårt att hänga med i konkurrensen.

Jag vill upprepa mitt påstående att Ingrid Sundbergs uttalanden inte går

riktigt ihop. Det vore lika bra att inse att det behövs en komplettering på finansieringssidan.

Prot. 1989/90:124
17 maj 1990

*Radio och televi-
sion*

Anf. 6 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Fru talman! Logik kan handla om många olika saker. Det förhållande att vi har reklam i satellitsändningar skulle alltså utgöra skälet till att alla de farhågor för det onda i form av reklam som uttalades från centerpartiets sida under 70-talet – jag kan hänvisa till riksdagsprotokollen – skulle alltså ha försvunnit i och med att man har märkt att reklam inte är så farligt. Jag kan inte tyda det på annat sätt. I annat fall måste jag säga att okunskapen var mycket stor på den tiden.

Min egen utveckling har i stället gått i motsatt riktning. Inte minst mot bakgrund av den utredning som Sveriges Radio har gjort inom företaget om reklam har jag blivit något konfunderad inför t.ex. en reklamtid på åtta minuter per timme i Sveriges Radios egna kanaler. Jag tillhör dem som anser att reklamsändningstiden bör vara begränsad och icke bryta pågående program. Jag tror att det är utomordentligt viktigt att vi följer utvecklingen här hemma.

Jan Hyttring tar det hela betydligt lättare. Han ser detta enbart som en finansieringskostnad. Hemsigheterna är inte så hemska som man från centerns håll en gång i tiden trodde. Därför accepterar man nu reklam och ser det som en inkomstkälla.

Även när vi diskuterar reklam i TV är kvalitetsfrågan, hänsynen till titarna och kravet på en public service-funktion utomordentligt viktiga faktorer som inte får glömmas bort.

Jan Hyttring sade att jag anförde ett citat av honom. Det var självfallet inget citat, utan jag talade om ett reklamfritt public service-företag och jag framförde önskemål om detsamma. Det är bl.a. mot den bakgrunden som vi har önskat en parlamentarisk utredning om Sveriges Radios organisation.

Anf. 7 JAN HYTTRING (c) replik:

Fru talman! Problemen med reklam kvarstår. Jag kan inte inse att vi från centern har varit oförstående på den punkten. Men dessa problem finns också i alla sändningar som i dag innehåller reklam, vilket jag kan notera att moderata samlingspartiet ingalunda har vänt sig emot. Frågan är bara varför moderata samlingspartiet skall förmäna Sveriges Radio/TV att kunna ta del av de intäkter som faktiskt finns i samband med reklamsändningar.

Vi i centern ser det inte som oförenligt att kombinera public service-funktionen med vissa kompletterande finansieringsmöjligheter via reklamsändningar. Reklamsändningarna kommer naturligtvis att regleras och Ingrid Sundbergs exempel på reklamtid är just sådana frågor som skall diskuteras inför ett införande av reklam. Jag förmodar att samma frågor kommer att diskuteras inför införandet av en tredje marksänd, fristående, reklamfinansierad TV-kanal. Moderata samlingspartiet har icke något emot reklamfinansiering av denna kanal eller att denna hemska reklam kommer att finnas där.

Vi i centern anser att detta bör diskuteras i ett sammanhang. Det vore nog

inte särskilt framsynt att låta Sveriges Radio/TV avstå ifrån den kompletterande finansiering som en måttlig reklamsändning kan innebära.

Anf. 8 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Fru talman! Utvecklingen inom etermedieområdet i Sveriges Radios omvärld har präglats av fortsatta och omfattande förändringar. Antalet TV-sändande satelliter har ökat och för närvarande sänds ett fyrtiotal program över Europa, varav 15 kanaler sänds vidare till Sverige. I dag kan 20 % av samtliga hushåll se satellitsända program. Om kabelnätets tillväxt fortsätter i samma takt som under de senaste åren, kommer antalet hushåll som kan se kabel-TV att passera miljonen under år 1990.

Vpk anser att just med hänvisning till den snabba utvecklingen inom etermedieområdet måste förutsättningar skapas som stärker Sveriges Radios konkurrenskraft och gör det möjligt för Sveriges Radio att erbjuda tittarna och lyssnarna kvalitativt högtstående program som återspeglar den svenska verkligheten på alla nivåer. Det är på så sätt man skapar verkliga valmöjligheter för folk, inte minst för de TV-tittare som också i fortsättningen kommer att vara hänvisade till sändningar via marknätet. Verkliga valmöjligheter skapas genom att Sveriges Radio framstår som ett kvalitativt högtstående alternativ till olika multinationella mediebolag som har tagit hand om en stor del av satellitsändningarna och överöser oss med undermåliga och ofta våldsförhärlikande program.

Mot denna bakgrund och i enlighet med vpk:s kulturpolitiska målsättning anser vi att det är av ovärderligt stor betydelse att förutsättningar skapas så att Sveriges Radio – som man själv skriver – kan erbjuda de svenska lyssnarna och tittarna en mångfald i utbudet av program som är bildande, kunskapsberikande och inte minst underhållande och som värnar om vår identitet, kultur och vårt språk och som skildrar den svenska verkligheten på alla nivåer.

Kulturministern själv skrev i budgetpropositionen 1987/88 följande om Sveriges Radios verksamhet: "Nu när ett växande och inte i ringa omfattning kommersialiserat och utslätat programutbud når oss via satellit och kabel är det viktigt att programföretagen lever upp till grundtanken om publicistiskt oberoende etermedier, vilka har som en huvuduppgift att förmedla och levandegöra svensk kultur." Så tyckte kulturministern då, och vpk instämde helt i den bedömningen.

Om man utgår ifrån vad kulturministern tyckte i budgetpropositionen 1987/88 skulle det vara ännu viktigare i dag att programföretagen lever upp till grundtanken om publicistiskt oberoende etermedier, vilka har som en huvuduppgift att förmedla och levandegöra svensk kultur. För detta ändamål behöver dock Sveriges Radio-koncernen ökade resurser. I stället har Sveriges Radio-koncernens intäkter successivt utholkats under en följd av år. Så kan det inte fortsätta. Alla som verkligen menar allvar med att önska en bättre svensk radio och television som kan möta kommersialismens krafter, måste inse att ökade resurser måste ställas till Sveriges Radios förfogande.

Vpk har många gånger förordat höjningar av mottagaravgiften, utan att vinna riksdagens gehör för detta. Men vi har också pekat på möjligheter att finna andra former att finansiera verksamheten än via mottagaravgifter.

Regeringen anser dock – och har så gjort år efter år – att en allmän förstärkning av Sveriges Radio-koncernens resurser bör anstå ytterligare en tid i avvaktan på att bl.a. frågan om den framtida TV-politiken skall beredas ytterligare. Regeringens mångåriga ovilja till förstärkningar – jag skulle vilja säga absolut nödvändiga förstärkningar – av Sveriges Radios resurser beror på att man vill ändra finansieringsformerna. Regeringen vill invänta beslut av den socialdemokratiska partikongressen. Det uppenbara syftet är att man vill ändra tidigare beslut om reklamfri TV.

Vpk anser emellertid – i enlighet med Sveriges Radios planer för framtida utveckling – att vi bör skapa förutsättningar för en utveckling av koncernen med bibehållen public service-inriktning. Vpk anser att Sveriges Radio också i fortsättningen skall fungera utan reklamfinansiering, vilket är en förutsättning för yttrandefrihet och kulturell frihet.

Den s.k. mångfalden av snabbt växande TV-bolag som utnyttjar satellit-sändningar i en reklamfinansierad verksamhet söker sig av naturliga skäl till så stora publikgrupper som möjligt. Följaktligen har de ett programinnehåll som är så litet kontroversiellt som möjligt, som inte är ifrågasättande och inte kritiskt granskande. Av nödvändighet, inte minst med tanke på att det skall sändas i olika länder samtidigt, blir det utslätat och försvagat.

Frågan om reklamfinansiering av Sveriges Radios verksamhet har debatterats flitigt under den senaste tiden. Vårt partis uppfattning i den frågan är att förutom de mycket negativa kulturpolitiska effekterna som TV-reklamen kommer att få är TV-reklam som rent finansieringsalternativ det sämsta tänkbara. Eftersom TV-reklamen betalas indirekt av konsumenterna via varor, utsätts den för alla mellanhänders procentpåslag under varans väg från producent till konsument samt 25 % moms. Det har räknats fram att endast 15 % av det som konsumenterna får betala kommer att bidra till TVs ökade finansiering. Det betyder att den finansieringsformen blir 5–6 gånger dyrare för konsumenterna, bortsett från den otillbörliga påverkan de kommer att utsättas för.

Vi måste också ta hänsyn till att överkonsumtionen är vårt tids stora problem som förorsakar negativa effekter på hälsa, miljö, privatekonomi, överhettning av rikets finanser samt omöjliga globala effekter. Att då finansiera TV genom att stimulera till ytterligare konsumtion – eller rättare uttryckt, mer konsumtion – är barockt och helt emot vårt gemensamma bästa. Sett ur detta perspektiv vore det sundare att höja reklamskatten för att dämpa konsumtionen och att därifrån ta fram resurserna till en ökad finansiering av TV.

Reklam kostar oss konsumenter, efter alla procentuella påslag på vägen samt moms, i nuläget 40 miljarder kronor. Det är ingen oansenlig summa.

Från vpk:s sida anser vi att radio och TV kan förmedla såväl vårt nationella kulturarv som de nya kulturella strömningar som i varje tid bryter fram som uttryck för nya generationers erfarenheter. För att detta skall vara möjligt krävs bl. a. svenskproducerade program. Därför föreslår vpk att Sveriges Radio skall ha en större och i procent fastställd andel svenskproducerade program i sina sändningar. För att detta skall bli möjligt måste Sveriges Radio ha de nödvändiga resurserna.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till samtliga vpk-reservationer i detta betänkande.

Anf. 9 KAJ NILSSON (mp):

Fru talman! Jag skall först göra en kommentar till den historieber beskrivning som Ingrid Sundberg gjorde i början av sitt inledande anförande om Radiotjänst och Sveriges Radio och de glidningar som hon har sett i de andra partierna när det gäller ställningstagande till reklam. Enligt avtalet skulle Radiotjänst bedriva programverksamhet med iakttagande av opartiskhet och saklighet. Det skedde alltså på 20-talet. Ett förslag från företrädare för dåvarande högern om förhandsgranskning, dvs. censur av radioprogram, avvisades. Det kan vara intressant att veta.

Ingrid Sundberg sade också att det inte är roligt att tala om reklam. Hon har dock blivit något konfunderad när det gäller reklamens roll i TV. Men det räcker inte långt. Ju närmare ett beslut i reklam-TV-frågan vi kommer, desto angelägnare blir det att verkligen satsa på Sveriges Radio-koncernen för att den skall kunna klara sin uppgift på bästa sätt i allmänhetens tjänst och för allmänhetens intresse.

Den här gången, såväl som förra gången vi behandlade medelsberäkningen för Sveriges Radio-koncernen, uttalade utbildningsministern att hans ställningstagande till en allmän förstärkning av resurserna skall anstå ytterligare en tid.

Det är emellertid nu och ett par år framåt som storverken kommer att uträttas, i varje fall om vi skall tro SR-studien. Tyvärr är det bara miljöpartiet och vpk som vill ge Sveriges Radio den resursförstärkning som erfordras för att man skall kunna genomföra det reformprogram som anges i SR-studien. Det är också vad som framkommer av vår gemensamma reservation.

Licensfinansiering i förening med det offentliga public service-uppdraget ger en integritet som ett kommersiellt TV-företag aldrig kan få. Höjning av TV-avgiften är ett bättre alternativ än reklamfinansiering. Alla medborgares möjligheter att yttra sig måste ytterst få kosta pengar. Avgiftsfinansierad TV har också den fördelen att tittarna/konsumenterna direkt kan bedöma vad TV-tittandet kostar.

Jag yrkar därför bifall till reservationerna 1 och 5.

Avsikten med att stödja allmän radio och allmän TV är givetvis att rädda framför allt barnen från kommersiell TV. Som bekant har vi redan reklam i bl. a. TV3. Det har föranletts av kabelnämndens ödesdigra beslut i februari 1989, vilket innebar att begränsningsreglerna för reklam vad gäller våld, pornografi och rashets har satts ur spel. Här är det alltså fritt fram. Detta har indirekt inverkan på synen på Kanal 1 och TV2.

Det råder inget tvivel om att TV 3 i dag innehåller så mycket reklam riktad till svenska konsumenter att kabelnämnden skulle bli tvungen, trots den slutsvanda som detta kan medföra, att förbjuda fortsatt vidareändring av programkanalen om koncessionssystemet vore tillämplbart. TV 3 har medvetet riktat in sig på barnen. Barn är aningslösa och lätta att manipulera.

De skäl som åberopades för införande av reklamförbudet var dels att reklamköparna kan påverka programinnehållet på ett sätt som inte är acceptabelt, dels att reklam i TV kan få negativa konsekvenser för dagspressens eko-

nomiska situation, dels TV-reklamens ogynnsamma följder från konsument-synpunkt.

Förbudet syftade vidare till att förhindra att det uppkommer programkanaler med ett omfattande reklam innehåll riktat mot Sverige. Tanken bakom förbuden mot våld och pornografi var att barn kan skadas därav.

Miljöpartiet de gröna verkar intensivt för att det skall bli en majoritet i denna kammare för yrkandet att alla satellittyper skall omfattas av kabellagens koncessionssystem, vilket vi bl.a. redovisat i ett öppet brev av den 10 maj till riksdagsledamöterna för s, c och vpk. Det är med en viss oro som jag erfar att socialutskottets betänkande om FN-koncessionen om barnens rättigheter lär vara bordlagt. Det gäller här faktiskt ett avgörande tillfälle då man kan ta ställning till koncessionssystemet och återupprätta kabellagen.

Med reklam följer som bekant oftast våld och våldspornografi, vilket tillsammans antagligen har en effekt på lång sikt. Det bidrar till att förstärka och bevara oönskade könsrolls- och maktmönster.

När det gäller grova våldsskildringar och våldspornografi är det en utbredd uppfattning i riksdagen att det är skadligt att visa sådant för barn, t.ex. vid visning av film, videogram eller TV-program.

Det finns dock hoppfulla tecken. Vad gäller reklam och annonser med missvisande miljöargument visar barnen bra motståndskraft med egna motbilder, vilket redovisas i Råd och Rön nr 5/90. Det är en intressant läsning. Det behövs en stark icke-kommersiell barnkultur som motkraft.

Det förekommer reklam i public service-kanalerna också, men detta sker inte ohöljt, det smygs in. Det är förbjudet för programföretagen att mot vederlag medge kommersiell reklam. Likväl förekommer kommersiella budskap förhållandevis ofta. Sådan reklam bör uttryckligen förbjudas.

I reservation 6 framför vi önskemål om att regeringen skall återkomma med förslag till ändringar i radiolagen, om så erfordras för att komma till rätta med smygreklamen.

Jag yrkar bifall till reservation 6.

Den uppräknad av TV-licensen som majoriteten i utskottet trots allt medger bör bl.a. kunna användas till att rusta upp Norrbottends distriktets ekonomiska resurser, så att detta kan klassas som specialdistrikt och ges dubbelrade möjligheter för att åstadkomma en acceptabel bevakning av hela Nordkalotten, som föreslagits i motion Kr252.

Norrbottends distriktet har stora och viktiga frågor att bevaka. Det kan gälla den militärstrategiska utvecklingen, det samiska programarbetet, miljösituationen eller utvecklingen av samarbetet mellan de fyra grannlänernas Nordkalotten-TV-regioner.

Jag yrkar bifall till reservation 10.

Slutligen vill jag yrka bifall till alla övriga reservationer där miljöpartiets namn förekommer.

Anf. 10 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Fru talman! Man kunde få den uppfattningen att Kaj Nilsson trodde att det rådde oenighet mellan moderaterna och miljöpartiet när det gäller Sveriges Radios reklamfrihet. Där finns enighet, hur oväntad den än må vara.

Anf. 11 KAJ NILSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag är medveten om att vi för närvarande tillhör de fyra gäng. Men vi tänker ju också på att reklamen utanför public service-kanalerna kommer att påverka dessa kanaler i framtiden. Det kan i själva verket hända att det blir ett monopol för reklam-TV i landet.

Detta är en konstitutionell finess som jag har tagit upp någon gång tidigare, men jag tror fortfarande inte att Ingrid Sundberg är medveten om faran i det.

Anf. 12 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Det är mycket reklam och public service – eller en television i allmänhetens tjänst – som man diskuterar. Jag tycker att det är på sin plats att göra det. Men den stora debatten i riksdagen om detta, dvs. när vi skall ha ett nytt avtal, har vi ändå framför oss. Jag vill dock göra några kommentarer i anledning av den här diskussionen.

Ingrid Sundberg tar yttrandefriheten som utgångspunkt. Detta är självfallet ett centralt kulturpolitiskt mål – och det är centralt i varje demokrati. Hon sade att yttrandefriheten måste gälla obegränsat, det får bara finnas tekniska inskränkningar.

Det låter ju bestickande, och det kan man lätt hålla med om. Men samtidigt inser man, om man borrar i den här frågan, att det inte gäller svart eller vitt. Om man av hennes tes drar slutsatsen att man skall etablera en kommersiell tredje TV-kanal, så kan det hända att yttrandefriheten drabbas i den meningen att det blir de ekonomiskt starka intressena som gör sig gällande. I yttrandefriheten ligger också ett ansvar för konsumenterna, och ett ansvar för att medverka till att Sveriges Radio kan fullfölja ett public service-uppdrag. Detta skall jag återkomma till senare.

I ansvaret för yttrandefriheten ligger också att andra medier än de eterburna eller satellitsända medierna har hyggliga villkor att arbeta under. När det gäller pressens mångfald har Sveriges riksdag mot Ingrid Sundbergs vilja sett till att inrätta ett särskilt produktionsbidrag för andratidningar, eller annorlunda uttryckt de tidningar som är ekonomiskt svaga. Därför tror jag att det är viktigt att man för en sådan här diskussion mycket nyanserat.

När det gäller televisionen som medium är det självfallet riktigt att det har skett en omfattande teknisk utveckling som i viktiga avseenden har förändrat förutsättningarna. Vi ser ju nu hur intressenter och aktörer söker – inte med yttrandefriheten som utgångspunkt, men ändå inte utan framgång – muta in ett nytt kommersiellt intressant område. Det är detta kommersiella intresse som är drivkraften i verksamheten. De har ju inte primärt, eller ens sekundärt, något intresse av att fullgöra någon form av public service-funktion.

Detta tycker jag är centralt när vi diskuterar yttrandefriheten. Sveriges Radio – eller Sveriges Television, om vi begränsar oss till att diskutera den delen av verksamheten – har att leva upp till ett sådant uppdrag. Det innebär bl.a. – och det har funnits en bred enighet om detta när man skrivit avtal mellan staten och Sveriges Radio här i Sveriges riksdag – att man skall ge kunskap och upplevelser. Det skall vara tillgänglighet och mångfald, men det skall också finnas möjlighet att tillgodose mindre grupper intressen. Det

skall finnas möjlighet till mångfald i åsikter, det skall vara ett mångsidigt programutbud, inte minst när det gäller det svenska språket och svenska artister med svenskt ursprung.

Jag tror inte att det finns något kommersiellt TV-företag som är intresserat av att ha några som helst restriktioner i fråga om public service-uppdragen. Det är nämligen inte det som marknaden efterfrågar sett från deras utgångspunkter. Däremot tycker jag att man, i den mån man skall diskutera kommersiell television, skall diskutera vilken typ av public service-uppdrag man i så fall kan lägga på dem.

Jag rekommenderar inte bara kulturutskottets ledamöter utan även övriga ledamöter att läsa vad verkställande direktören i Sveriges Radio har skrivit i inledningen till verksamhetsberättelsen. Den finns tillgänglig på utskottets kansli. Han gör där följande kommentar när det gäller public service-verksamheten:

”Det speciella med public service-verksamheten är just variationerna mellan små och stora publikar. Det är en tillgång för oss att kunna spela mellan olika målgrupper och tillgodose mångas intressen. Men det får inte bli så att vårt totala utbud i radio och tv av den stora allmänheten uppfattas som ovidkommande eller bara selektivt intressant.”

Det är detta som så att säga litet grand är spännfältet vid public service-diskussionerna. Jag tror faktiskt att en mycket bred majoritet av svenska folket gör bedömningen att programbolagen inom Sveriges Radio har lyckats väl med denna sin uppgift. Och vid en internationell jämförelse ligger inte de svenskproducerade programmen sämre till. Tvärtom har som bekant ett antal av Sveriges Radios program med heder kunnat visas utomlands och fått mycket goda omdömen och i vissa fall även fått pris.

Som det har sagts i debatten finns det ett avtal som löper ut senast vid halvårsskiftet 1992. Det finns självfallet även fler frågetecken inför ett nytt avtal. Men på två punkter i fråga om ett nytt avtal vill jag vara helt klar.

Den ena punkten är att statsmakterna även fortsättningsvis har ett ansvar för att se till att public service-funktionen kan upprätthållas. Det kan även finnas anledning att noggrant analysera om denna diskussion i något avseende kan behöva utvecklas. Det är viktigt att public service-funktionen inte suddas ut. Den innebär nämligen en oerhörd styrka, inte minst ur kulturell men även ur demokratisk synpunkt.

Den andra punkten är att det är nödvändigt att ett nationellt radio- och TV-företag ges rimliga ekonomiska och konkurrensmässiga förutsättningar för att även i praktiken kunna fullgöra ett sådant uppdrag. Och även för detta har statsmakterna självfallet ett viktigt ansvar, inte minst vid upprättandet av de legala ramarna för verksamheten.

Nu handlar det om hur nästa avtalsperiod skall förberedas. Det har också fogats reservationer till betänkandet om detta. Det kanske inte är särskilt dramatiskt. Men det är extra viktigt just inför detta avtal att man noggrant funderar på hur public service-uppdraget skall upprätthållas i en ny mediasituation. Möjligen får riksdagen redan nästa år anledning att på ett mer djupgående sätt återkomma till denna fråga.

Dessa konstateranden är självfallet viktiga eftersom det i betänkandet finns reservationer om reklam inom eller utom Sveriges Television, och re-

servanterna drar åt olika håll. Reservanterna vill redan nu binda riksdagen när det gäller reklamfrågan. Jag tror att det är olyckligt. Det finns inte någon anledning att nu här i riksdagen ta ställning till detta. Det tror jag att även reservanterna vid en mer seriös än politisk granskning inser. Reservanterna menar ju att detta skall ske innan ett beredningsarbete påbörjas bl. a. inför en ny avtalsperiod. Majoriteten menar att riksdagen bör avvakta en parlamentarisk beredning av frågan. Det stämmer väl överens med parlamentarisk praxis, och det är dessutom både sakligt och politiskt riktigt om man vill eftersträva någorlunda breda lösningar.

I detta sammanhang vill jag vända mig till Jan Hyttring. Jag noterar, som företrädare för socialdemokraterna i kulturutskottet, de öppningar, såsom jag tolkade det, som Jan Hyttring gjorde i sitt inlägg. Vi får anledning att återkomma till en diskussion i detta avseende.

Andra reservationer handlar om sådant som rimligen bör ankomma på Sveriges Radio självt att ta ställning till under löpande avtalsperiod. Det gäller utläggningen av program, sjöväderrapporteringen, kulturbevakningen, utbyggnaden av lokalradion, resursförstärkning till TVs Norrbottendistrikt, resursfördelningen mellan TVs båda kanaler, m.m. Jag skall nöja mig med att konstatera att det i huvudsak är Sveriges Radio och Sveriges Television själva som bör ha ansvaret för detta, självfallet inom ramen för avtalet.

Många har berört den ekonomiska situationen. Jag vill med hänvisning till de sex utredningsprojekten som Sveriges Radio självt har tagit initiativet till göra ett konstaterande, nämligen att Sveriges Radio nu står inför möjligheten att få ganska hyggligt med ytterligare resurser för programverksamheten. Siffran 100 miljoner har nämnts. Det innebär en potential som motsvarar första årets nivåhöjning enligt SR-studien. Och det tror jag inte är ett helt ointressant konstaterande.

Jag vill slutligen ta upp frågan om närradion. Jag skall koncentrera mig på en sak. Mycket av närradionämndens verksamhet handlar om myndighetsutövning och bör därför inte betalas av dem som utnyttjar tjänsterna. Jag skall göra en jämförelse. Svenskar som betalar mottagaravgift betalar därigenom även för radionämndens verksamhet. Det är alltså inte fråga om någon skattefinansiering, utan mottagaravgiften används till en sådan finansiering. Denna parallellitet håller ganska bra, och därför är det inte orimligt att man har ett avgiftsuttag på dessa punkter.

Fru talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 13 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Fru talman! Jag tror att det är första gången som vi har en diskussion här i kammaren, där den centrala frågan på intet sätt gäller reklam eller inte reklam. Nu gäller det när, var och hur.

Åke Gustavsson tog upp det som jag sade i mitt inlägg och talade om public service-ansvaret och Sveriges Radio i allmänhetens tjänst. Jag tror att hans bedömning var helt korrekt, nämligen att det inte råder några menings-skiljaktigheter om funktionen i detta. Jag tycker att jag värnar mer om Sveriges Radio i dag än jag gjorde tidigare, just på grund av den konkurrenssituation som har uppkommit.

Sedan sade Åke Gustavsson helt riktigt att vi kommer att få diskutera detta senare, och det skall vi göra. Vi måste då ta ställning till hur denna funktion skall upprätthållas i en ny mediesituation. Men å andra sidan är det inte något som man ständigt kan skjuta på framtiden. Det gäller även programpolitiken. Den nya unga generationen vänjer sig nämligen mycket kvickt vid den nya mediesituationen och kan som vuxna i 20-, 30- eller 40-årsåldern ha kommit från vanan att utnyttja ett bra Sveriges Radio eller en bra Sveriges Television i allmänhetens tjänst.

Sedan vill jag säga några ord om det som Åke Gustavsson sade om yttrandefriheten och vår syn på denna. I vårt land finns det faktiskt, tack och lov, möjlighet, vilket är nödvändigt, att värna yttrandefriheten genom lagstiftning.

Anf. 14 KAJ NILSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det i högsta grad är avgörande för reklamen om den kommer in eller ej. Den är i princip frisläppt i TV 3. Nu säger Ingrid Sundberg att den unga generationen kvickt vänjer sig vid satellitkanalerna. På grund av det olycksdiga beslutet från kabelnämnden har möjligheterna att ingripa mot satellitkanaler som vidareänder förbjudna våldsskildringar och pornografi i svenska kabelnät upphävts. Det blundar man för. En konsekvens av beslutet är att det är helt lagligt att i satellit-TV, som vidareistribueras i kabelnät, sända sådant som censureras för visning på landets biograf eller som inte får spridas på grund av förbud enligt videovåldslagen.

Miljöpartiet har i anslutning till ärendet om riksdagens godkännande av FNs kommission om barnens rättigheter yrkat att kabellagens koncessions-system skall omfatta alla satellittyper. I kommissionens artikel 17 behandlas mediernas roll. Barnmiljörådet har i sitt remissyttrande betonat bl.a. barnens rätt till skydd mot skadlig information. Rådet framhåller att barn borde ha ett bättre skydd än för närvarande är fallet i förhållande till våldsförhållande videofilmer och TV-program som sänds via satelliter. Det håller vi i princip med om. Men saken är alltså den, som jag tidigare redovisat, att det i dag inte finns något skydd alls, vilket alltså har sin grund i kabelnämndens beslut.

Det är alltså mycket angeläget att riksdagen snarast återupprättar koncessionssystemet för satellitsändningar. Motiven för systemet kvarstår med oförminskad styrka.

Anf. 15 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är nödvändigt att klargöra vad enigheten bland de fyra partierna som är emot reklam inom Sveriges Television består av. Det är sant att fyra partier i dag, bl.a. vänsterpartiet kommunisterna tillsammans med moderaterna, alltså vill även i fortsättningen ha Sveriges Radio-koncernen som ett public service-företag utan reklamfinansiering. Men skälen här till är olika. Vi i vpk vill inte ha reklam över huvud taget i Sverige inom medieområdet. Skälen till att moderaterna inte vill ha reklam i Sveriges TV är inte i första hand att värna om yttrandefriheten och public service-inriktningen, utan för att inte förstärka Sveriges Radio/TV med annars så välsignad reklamfinansiering, som man arbetar för att införa vid sidan om

Sveriges Radio. Detta gäller enigheten om reklamfinansiering inom de fyra partierna. Det står uttryckligen i den gemensamma reservationen från folkpartiet och moderaterna att skälet till att man inte vill ha reklam inom Sveriges Television är att man vill se till att bolaget inte får behålla sin monopolställning inom etermedieområdet i fortsättningen. Däremot anvisar man inga medel på vilket sätt Sveriges Radios resurser annars skall förstärkas.

Anf. 16 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att repliken gäller Åke Gustavssons anförande.

Anf. 17 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! Åke Gustavsson nämnde den här enigheten mellan dessa fyra partier. Jag måste upplysa honom om vad det gäller.

Åke Gustavsson konstaterade mycket riktigt att det finns två viktiga punkter som man måste slå fast. För det första måste vi slå vakt om den publiceringsinriktning som Sveriges Radio har. För det andra måste vi slå fast att Sveriges Radio behöver ökade resurser för att kunna klara sina uppgifter. Men det är ingenting nytt. Åke Gustavsson. Tre år i rad skriver socialdemokratin i budgetpropositionen att nödvändiga förstärkningar av Sveriges Radios verksamhet skall anstå ytterligare en tid, tills man har diskuterat hela frågan. Självklart är det så att det tidigare kongressbeslut som har fattats om ickereklamfinansiering av Sveriges Radio inte förverkligas. Den uppenbara avsikten från er sida är att införa reklam i Sveriges Radio. Det tycker jag ni kan säga öppet.

Anf. 18 JAN HYTTRING (c) replik:

Fru talman! Jag är inte helt övertygad om att Åke Gustavssons jämförelse mellan radionämnden och närradionämnden är korrekt. Visserligen betalar licensbetalarna radionämndens verksamhet, men radionämnden har att granska huruvida public service-delen upprätthålls inom Sveriges Radio, att det är objektivitet osv., enligt avtalet. Radionämnden kan i det fallet betraktas som ett konsumentskydd.

När det gäller närradiosändningar finns inte detta krav. Det finns inte den här formen av avtal. Det finns inte heller krav på opartiskhet osv. I det fallet kan man se närradionämnden som en ren myndighet som har att bevaka att statens intressen tas till vara.

För min del tycker jag att det inte är alldeles självklart att kostnaderna för denna myndighetsutövning skall falla på den sändande föreningens kassa eller mig som medlem i denna förening. Naturligtvis kan man hävda att många föreningar får verksamhetsbidrag. I varje fall känner jag inte till någon förening som inte har egen insats genom medlemmarnas försorg. Frågan är då om det är jag som medlem som skall betala exklusivt när staten genom närradionämnden bevakar vad jag har för typ av sändningar.

Anf. 19 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är glad över det konstaterande som Ingrid Sundberg gör, att det inte råder någon meningsskiljaktighet om public service-funktionen. Det är bra. Problemet är hur verksamheten skall bedrivas på bästa sätt – det

återstår att diskutera. Det får vi anledning att återkomma till i samband med en parlamentarisk beredning.

Jag håller med Ingrid Sundberg på den andra punkten också, nämligen när det gäller problemet med att den unga generationen snabbt vänjer sig vid en ny mediesituation. Det är olika profil på de olika åldersgrupperna. Där är Sveriges Radio hårdast utsatt bland de yngsta grupperna. Där finns naturligtvis inte minst ur programpolitisk synpunkt för Sveriges Radio anledning att noggrant följa frågan. Det gör man också.

Sedan till Alexander Chrisopoulos: Jag tror att man skall vara mycket försiktig med att driva sådana konspirationsteorier som Alexander Chrisopoulos faktiskt gör här. Han säger att socialdemokraterna vill urgröpa Sveriges Radios ekonomi med att inte ge det ökade resurser, därför att vi vill bädda för att kunna föra in reklam i Sveriges Radio eller utanför det eller på något annat sätt – jag fick inte riktigt klart för mig hur. Det kanske Alexander Chrisopoulos kan tala om för mig. Men utöver priskompensationen får Sveriges Radio ett påslag på 41,6 miljoner, och det är en ganska aktningvärd summa. I år får man priskompensation plus påslaget. Dessutom har utskottet sagt att vi lägger på ytterligare 13 miljoner som en följd av justeringen av de månatliga inbetalningarna. Jag kan alltså inte hålla med er verklighetsbeskrivning, ännu mindre kan jag hålla med om att det är något slags konspiration bakom detta. I vårt parti sysslar vi inte med sådant.

Till Kaj Nilsson vill jag säga att jag kan förstå – jag har t.o.m. respekt för – om man anser att det i högsta grad är avgörande om man har reklam i TV ur konsumentsynpunkt när det gäller skydd av barn och de etiska reglerna. Självfallet är det en oerhört viktig fråga. Vi har i dag i utskottet, som Kaj Nilsson mycket väl vet, diskuterat Europarådsöverenskommelsen om gränsöverskridande reklam vid satellitsändningar. Så man arbetar alltså med detta, och länderna har anslutit sig till överenskommelsen. Det innebär att man i dag har bättre förutsättningar än tidigare att hantera frågan. Sannolikt kommer man framöver att få ännu bättre förutsättningar att klara det. Oavsett vad vi tycker om det så har vi alltså – om det är bra eller inte tar jag inte ställning till nu – reklam i dag i våra vardagsrum hos åtskilliga svenskar, och den ökar drastiskt framöver.

Anf. 20 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! Det har framförts en konspirationsteori. Men det är väl inte mycket till konspiration när varenda människa i landet har begripit att socialdemokratin har förändrat sin ståndpunkt i fråga om reklam. Man förbereder sig för att ändra tidigare kongressbeslut och införa reklamfinansiering av Sveriges Radio. Man måste ha mycket livlig fantasi för att uppfatta ett sådant konstaterande som något slags konspiration.

De förstärkningar som Sveriges Radio har fått de senaste två åren är i stort sett en priskompensation. Samtidigt konstaterar ni själva att nödvändiga förstärkningar bör anstå ytterligare en tid. Det är självklart i avvaktan på ett förändrat kongressbeslut, genom vilket reklamfinansiering skall accepteras. För att förstå det behöver man inte vara speciellt konspiratorisk. Men det är lika bra att ta den debatten. Jag föredrar att acceptera de argument som tidi-

gare socialdemokratiska partikongresser har haft, nämligen att säga nej till reklam i Sveriges Television. I det avseendet är vi eniga.

Naturligtvis kan man diskutera reklamen. Men det skulle vara intressant att höra vad Åke Gustavsson har för uppfattning om reklamfinansiering som ren finansieringsform. Finansierar man Sveriges Television med reklam blir den finansieringsformen ur konsumenternas synpunkt utan tvivel fem sex gånger dyrare än en annan finansieringsform, som kan vara skattefinansiering eller avgiftsfinansiering. Bara 25 % momshöjning på varan gör att reklamkostnaderna automatiskt blir 25% dyrare. På vilket sätt skulle en reklamfinansiering av Sveriges Radio vara att föredra, inte bara ur kulturell synpunkt, utan också ur ren finansieringssynpunkt, framför alternativ finansiering, som ni konsekvent vägrar att diskutera?

Anf. 21 KAJ NILSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill kommentera Åke Gustavssons inlägg en smula. Han hänvisar nu till Europarådskonventionen, som alltså kommer att bli avgörande för hur Sverige nationellt kommer att reglera satellitkanaler och vad man kan ta emot. Men de konventionsreglerna är ju minimiregler. De uppfyller inte de krav som vi har i Sverige. Det intressanta vid föredragningen var att man har bekymmer med den reklam som gäller alkohol. Det finns ett kontinentalt önskemål om att göra reklam för alkohol. Det kommer att kunna drabba också Sverige.

Reklaminförandet strider mot de kulturpolitiska målen. Jag tycker att Åke Gustavsson nogsamtidigt skall tänka på detta. Skall de målen vara levande tror jag knappast det finns plats för reklam, varken i public service-kanalerna eller utanför.

Anf. 22 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vänder mig först till Alexander Chrisopoulos. Han säger att vi påstår att nödvändiga förstärkningar bör anstå. Det har vi inte gjort. Vi har vidtagit åtgärder för att göra förstärkningar. Jag redovisade de förstärkningarna i mitt förra inlägg. Det är det ena.

Det andra som konstateras i utskottsbetänkandet är hänvisningen till de sex utredningsprojekt som för närvarande pågår inom Sveriges Radio. Hur mycket de kan betyda för att resurser skall bli över för en ökad och förbättrad programproduktion vet jag inte. Men jag nämnde i mitt inledningsanförande att man talar om 100 milj.kr., dvs. motsvarande den summa som det första reformåret innefattar i SR-studien. Jag tycker inte att det är en korrekt bild att säga att vi vill att allting skall anstå. Tvärtom vidtas åtgärder i olika avseenden.

Alexander Chrisopoulos frågade mig vilken uppfattning jag personligen har om TV-reklam. Jag tycker inte att det är rätt sammanhang att redogöra för den här, när jag är talesman för utskottsmajoriteten. I övrigt tror jag att de flesta i den här kammaren vet vilken personlig uppfattning jag har i de här frågorna. Ur den synpunkten har jag ingen anledning att ta en större diskussion om det.

Sedan vill jag vända mig till Kaj Nilsson. Han säger att det är ett problem att Europarådskonventionen bara innehåller miniregler. Men sanningen är

att det är ett oerhört framsteg att en konvention har tillkommit. Det som man annars inte hade kunnat ha någon kontroll över huvud taget över, nämligen satellitsändningar, får man nu viss reglering av.

Sedan kan jag, liksom Kaj Nilsson, vilja skärpa bestämmelserna i olika avseenden. Man vill kanske t.o.m. stoppa vissa typer av reklam. Men då får man driva den frågan vidare opinionsmässigt och klara upp den med de distribuerande TV-bolagen. I och för sig är det bra att det är miniregler. Men det hindrar inte att vi i Sverige, inom det nationella nätet, om det blir reklam via markbundna sändningar, kan ställa upp mer skärpta regler i dessa avseenden.

Vi har i ett avseende hypotetiskt diskuterat detta. Vi har sagt att om vi skall ha en kommersiell, markbunden television i Sverige, skall man titta på vilka public service-krav det finns anledning att ställa på den.

Jan Hyttring vill jag inte bemöta med någon omfattande replik. Han säger att han inte är helt övertygad om att jag gjorde en korrekt jämförelse med närradion. Men jag kanske kan övertyga Jan Hyttring vid ett senare tillfälle.

Anf. 23 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Fru talman! I debattens slutskede skall jag göra några kommentarer till de fyra sista reservationerna från moderaterna i utskottet och en liten kommentar till ett särskilt yttrande.

Debatten har handlat mycket om TV, men vi har också radiomedia. Jag skall koncentrera mig på radiomedia och på det som i radiomedia ofta kallas för lillebror, nämligen lokalradion, samt på de regler som begränsar och styr lokalradion, alltså tappningsrätten. I betänkandet framgår det varför utskottet kommer till det ställningstagande som jag och moderaterna tycker är orimligt. Man hänvisar till radiopropositionen från 1986, till Sveriges Radios regelbeslut från 1987, till beslutet att förlänga tappningsreglerna och till pågående överläggningar. Man hänvisar också till en utvärdering som har gjorts.

Fru talman! Den här redovisningen är inte alldeles lätt att förstå. Det är inte heller alldeles lätt att förstå denna argumentation. Alldeles uppenbart finns mycket delade meningar inom koncernen om hur tappningsrätten skall användas. Det orimliga är egentligen att utskottsmajoriteten tar ställning på det här sättet. Jag vill vända mig till Åke Gustavsson, som representant för utskottsmajoriteten, och be honom kommentera varför man inte i konsekvens av redovisade erfarenheter är beredd att justera reglerna för tappningsrätten. Som vi har sett det är det självklart att tappningsrätten bör vara fri.

Fru talman! Jag vill också göra några kommentarer om närradion, som håller på att utredas, inte minst dess etiska förutsättningar. Där har branschen smutsats ned litet, bl. a. av Radio Islam. Men en mycket vital verksamhet pågår. Vi moderater i utskottet har ägnat betydande tid åt närradions förutsättningar. En möjlighet är att försöka öka de ekonomiska förutsättningarna genom att sänka avgiften till närradionämnden och även att ta bort den, som vi tycker, styrande administrativa överbyggnad som närradionämnden utgör. Det innebär att vi i yrkanden har framfört förslag om frysning av bidragen till närradionämnden.

Filip Fridolfsson, moderat, har i motion framfört, vilket också har antytts i några andra riksdagsmotioner, att man borde acceptera reklam även i lokalradion, som ett sätt att bidra till arbets- och sändningsmöjligheter. Vi instämmer i den bedömningen och yrkar bifall till den motionen.

Avslutningsvis vill jag, fru talman, filosofera litet över det förslag som Charlotte Cederschiöld har framfört här i riksdagen om dem som ser på TV, men inte ser på Sveriges Radios sändningar utan koncentrerar sig på satellitsändningar och trots detta måste betala avgift till Sveriges Radio. De betalar alltså till Sveriges Radio utan att alls se Sveriges Radios sändningar. Vi moderater har i utskottet gjort en markering av, som vi framför i ett särskilt yttrande, att det måste vara tekniskt möjligt att lösa detta med någon form av plombering. Vi har då sagt att det är önskvärt att en sådan åtgärd kan komma till stånd.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till de moderata reservationerna.

Anf. 24 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Eftersom som jag fick en direkt fråga om tappningsrätten skall jag svara på den.

Utskottet hänvisar till att Sveriges Radio kommer att ha överläggningar inom koncernen om tappningssystemet, och därför får vi avvakta. I och för sig kan diskuteras hur mycket riksdagen skall "lägga sig i" sådana saker som kan anses vara interna för koncernen, men vi har nu stannat för detta. Självfallet behöver det nuvarande förhållandet inte nödvändigtvis vara statiskt, utan det finns en rad andra modeller och möjligheter. Tills vidare nöjer sig utskottsmajoriteten ändå med att hänvisa till det pågående arbetet inom Sveriges Radio.

Anf. 25 GÖRAN ÅSTRAND (m) replik:

Fru talman! Det sista beskedet från Åke Gustavsson var mycket glädjande. Vi har tyckt att erfarenheten under fem år och den, som vi bedömer det, entydiga kritiken mot systemet borde leda till att det nuvarande systemet ändras. Om Åke Gustavsson här i kammaren säger att han tycker att det nuvarande systemet kanske inte skall gälla, utan att man skall undersöka hur tappningsrätten skall förändras, har frågan fallit i rätt riktning.

Anf. 26 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Fru talman! Jag har fogat ett särskilt yttrande till mitt eget utskotts betänkande, och jag medger att det tillhör ovanligheterna att en socialdemokrat gör det. Men jag anser, liksom som många andra, att frågan om spridning av Finlands TVs sändningar till att omfatta även delar av Sverige utanför Stockholmsområdet är tillräckligt utredd, tekniskt och på allt sätt.

I det finsk-svenska samarbetet har Finland faktiskt ansträngt sig för att Sveriges TVs sändningar skall nå svenskspråkiga i södra Finland och för den delen även finskspråkiga. Man har t.o.m. höjt licensen generellt i Nylands län för att möjliggöra detta.

Jag anser att frågan skall avgöras utan dröjsmål här hos oss för att de finska invandrarna, även de svenskspråkiga – en del program är ju på

svenska språket – i andra delar av Sverige skall få ta del av de finska TV-sändningarna.

Prot. 1989/90:124
17 maj 1990

Anf. 27 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Får jag på sex minuter skissera en ansvarsfull och framtidsinriktad liberal mediepolitik? Nyckelorden är, som alltid, frihet, mångfald och kvalitet.

För det första bör vi slå vakt om Sveriges Radio som ett public service-företag. Det betyder att det skall vara licensfinansierat och reklamfritt. Licensfinansieringen är den säkraste formen av finansiering, därför att man har garantier i förväg för precis hur mycket pengar man har till sitt förfogande. I gengäld skall man svara mot de krav som staten ställer upp i avtalet, och man skall tillgodose minoriteter och göra en rad smala program.

Det är värdefullt att Sveriges Radio-koncernen nu har inlett ett arbete där man förbereder ett nytt avtal, som skall komma till stånd senast den 1 juli 1992. Jag beklagar att regering och riksdag inte har kunnat ta ställning till SR-studien och redan tillfört Sveriges Radio ytterligare resurser – de hade väl behövts.

För det andra bör en koncession så snart som möjligt ges till ett från Sveriges Radio fristående bolag, som gör markbundna TV-sändningar som då kan reklamfinansieras.

För det tredje bör vi öppna möjligheterna för lokala TV-stationer. Det finns utrymme för dem redan i dag, och det finns intresse på många håll, inte bara i Västerås.

För det fjärde bör vi slå vakt om närradion i dess nuvarande utformning, men avreglera verksamheten, medge starkare sändningar och se till att föreningarna inte belastas med avgifter som blir orimligt stora.

För det femte bör vi släppa fram lokala radiostationer av den typ som Radio Nova kan bli och som då får finansieras med reklam. När man har släppt fram reklam i nationell markbunden TV finns det inga rimliga skäl för att lokala ljudradiosändningar inte får finansieras med reklam.

För det sjätte bör en parlamentarisk beredning så snart som möjligt tillsättas. Det är viktigt att inte bara Sveriges Radio-koncernen förbereder sig för ett nytt avtal, utan att också riksdagen och partierna på motsvarande sätt förbereder sig för hur ett nytt avtal skall se ut.

Under de närmaste månaderna stundar nu ställningstaganden inom det socialdemokratiska partiet. När jag har lyssnat på anförandena i dag har jag konstaterat att det finns ett antal olika optioner för socialdemokratin. När jag har skisserat dessa kortfattade punkter är det ett erbjudande till socialdemokraterna att med oss förena sig om en ansvarsfull och framtidsinriktad mediepolitik, till gagn för såväl Sveriges Radio som en vidgad etermediefrihet.

Med detta, fru talman, har jag också yrkat bifall till de reservationer som folkpartiet har avgivit i utskottet.

Anf. 28 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Fru talman! Låt mig till det utskottsbetänkande som nu diskuteras göra några noteringar.

Radio och television

Som alltid när vi diskuterar anslagen till avgiften för TV-licensen tas reklamfrågan upp. Det är beklagligt att frågan om reklam i TV alltid diskuteras som om det uteslutande vore en fråga om finansieringsformer för Sveriges Radio och Sveriges Television eller för andra företag.

Reklamfrågan är betydligt vidare än så, och i debatten i dag konstaterar jag med tillfredsställelse att Ingrid Sundberg noterar det genom att med betydligt större allvar än Jan Hyttring beakta de komplikationer och de styrningseffekter som en reklamfinansiering kan ge.

Det handlar framför allt om mediestrukturen. Vilken TV-värld vill vi ha i vårt land? Vill vi se till att vi kan hålla en icke-kommersiell sektor på TV-området? Vill vi garantera en TV-verksamhet som kan styras blott och bart av sina många tittares intressen och som inte bara styrs av största möjliga tittarskaror vid varje tillfälle, dvs. indirekt styrs av dem som i varje ögonblick kan maximera tittandet?

Jag har försökt föra en nyanserad debatt om detta, och det har jag gjort därför att jag inser att det kan finnas ögonblick då det maximala tittarintresset kan vara godtagbart – det är därför som jag ibland har använt den term som många har missuppfattat, dvs. evenemangskanal. Vid de stora sportevenemangen, där det är ganska naturligt att en hel nation sitter fixerad vid TV-apparaten samtidigt, kan man naturligtvis säga att det finns en möjlighet att utnyttja det maximala, samtidiga tittarintresset.

Men om man vill upprätthålla en mediestruktur där man skall kunna tillgodose också de smala tittargrupperna, kan man inte välja den helt dominerande finansieringsform som reklamfinansieringen är. Det är därför viktigt att denna debatt förs i andra perspektiv än bara med tanke på hur Sveriges Radio skall kunna komma åt en guldgruva någonstans. Denna guldgruva innehåller i en splittrad mediesituation kanske inte heller så mycket guld utan i stället ganska mycket bly, som ju är giftigt och dessutom tungt att släpa på.

Man kan konstatera att den franska allmän televisionen i dag befinner sig i en svår kris. Två kanaler förlorar publik till den privata TF1. Men vad gör det? säger man då. Ja, det är de kanalerna som skall svara för allmän televisionen och dess intressen, och de är reklamfinansierade.

Vad gör då min franske kollega? Han har försökt att komma fram till en uppläggning som skulle befria allmän televisionen från tvånget att reklamfinansiera sig, genom en form av tvångsbeskattning av andra kanaler. Filmarén Cousteau har engagerat sig mycket starkt och sagt att det är viktigt att man lyfter bort reklamfinansieringstvänet från allmän televisionen. I Cousteaus appell vid den stora TV-mässan i Cannes för en tid sedan, som har stötts av ett stort antal kulturpersonligheter, krävs att allmän televisionen inte längre skall vara "underkastad publikundersökningarnas diktatur". Man vill ha ut reklamen från TV och skapa andra finansieringssystem för att kunna tillgodose behoven.

Vi för i dag en diskussion som är mycket realistisk i så måtto att man i den inte låtsas som om det inte skulle kunna finnas ett stort antal TV-kanaler och TV-kanaler som finansieras med reklam. Det är dock viktigt att se till att vi skapar en mediestruktur där de icke-kommersiella TV-sändningarna kan fungera utan att behöva spela på de villkor som anges av de kommersiella krafterna. Detta ser jag som utomordentligt centralt i detta sammanhang.

Man skall också vara medveten om, vilket framgår av denna debatt, att vi med en ökad diskussion om reklamfinansiering av television på köpet får kraven på reklamfinansiering av lokalradio och närradio. Jag har sagt tidigare från denna talarstol och vill gärna upprepa det, att de som föreställer sig att man skulle kunna ha ett nationellt lokalradioföretag som skulle fördela annonsintäkter rättvist över landet har ganska litet begrepp om hur kommersiella verksamheter fungerar.

Hela vår regionalpolitik bygger faktiskt på andra metoder än att butiksförädla sina vinster från de stora butikerna i Stockholm ut till glesbygden. Det är inte IKEA som bedriver regionalpolitik genom att underhålla den lilla butiken i glesbygden, om nu Jan Hyttring trodde det.

Tappningsfrågan har kommit upp. Jag vill bara påminna om att tappningsrätten, rätten för lokalradion att återsända andra kanalers radioprogram, har både kulturpolitiska och upphovsrättsliga perspektiv. Det handlar inte om något slags kulturell allemansrätt att få tillgång till och återsända vad som helst.

I det sammanhanget vill jag ta upp en för mig mycket central punkt, som handlar om upphovsrätterna. För några veckor sedan fick jag ett upprop mig tillsänt från en sammanslutning av nordiska filmregissörer. De fäster de nordiska kulturministrarnas uppmärksamhet på att man enligt deras mening vid distributionen av film i television allt oftare kränker de s.k. droit moral-reglerna, alltså den moraliska upphovsrätt som gäller enligt Bernkonventionen. De menar att man förvanskar filmformaten, t.ex. Cinemascope-formatet, och det är riktigt – det är för närvarande tekniskt nödvändigt. De konstaterar vidare att vissa TV-stationer ständigt lägger in sin logotype i filmen, så att man tror att filmen är inspelad med en sådan logotype, vilket den faktiskt inte är.

Man avbryter också visningen av filmerna för reklaminslag. Regissörerna kräver att ett filmkonstverk även i TV återges såsom det är utformat av regissören och hoppas att vi från kulturministrarnas sida skall se till att rätten här till tillmötesgås.

Det är viktigt att man respekterar upphovsmännens rätt till verken och att man inte stympar dessa hur som helst. Det är intressant att se att flera stora filmbolag i USA har utfärdat förbud mot avbrytande av sina filmer när de visas på bio i USA. Först bland dessa bolag var Disney Productions, detta stora filmbolag som gör ganska mycket film och även ganska mycket bra film. Man släpper alltså inte ut sina filmer, om man inte har garantier för att konstverket visas obeskuret. Detta kan det mycket stora filmbolaget göra för sina filmer, men det kan inte göras generellt. Det är därför viktigt att vi har bestämda regler som garanterar att upphovsmännen inte blir exploaterade i detta stycke.

Det finns alltså i dag en betydande kritik, en betydande skepsis och betydande svagheter i ett kommersiellt TV-system. Av det skälet har vi anledning att vara mycket uppmärksamma när vi går att förändra vår TV-politik eller att utveckla den.

Ingrid Sundberg ställde till mig en fråga: Varför kan man se ny svensk film i dansk TV men inte i svensk? Det beror naturligtvis på att upphovsmännen gör produkter som är exploaterbara på skiftande sätt. En ny svensk film är

sannolikt möjlig att exploatera på bio i Sverige, medan samma film kan bedömas ha ett begränsat exploateringsvärde i Danmark och därmed kan släppas till dansk TV.

Det är samma förhållande som gör att vi när vi återsänder finska TV-program i Sverige är tvungna att se till att vissa filmer utesluts. Den finska televisionen kan ha sändningsrätt på exempelvis ett stort antal amerikanska filmer som samtidigt är försålda till Sverige med exklusiv rätt för det biografiföretag i Sverige som har köpt filmen att först exploatera den på bio. Också i detta stycke är jag tillräckligt angelägen om att respektera upphovsrätten för att tycka att både Sandrews, Svensk Filmindustri och Folkets Bio skall ha rätt att få sina intressen i filmen tillgodosedda innan den sänds vidare.

Anf. 29 JAN HYTTTRING (c) replik:

Fru talman! När man i vanliga fall debatterar med statsråd i kammaren utgår man från att statsrådet företräder regeringens politik, och det brukar normalt också Bengt Göransson göra. I detta fall är det något knepigare att veta vem Bengt Göransson företräder. Det är ju känt att det finns rätt många även i regeringskretsar som har den insikten att det faktiskt går att förena ett public service-uppdrag med vissa kompletterande inkomster från reklam. Jag vet inte hur många gånger jag skall understryka att det är fråga om kompletterande inkomster. Jag kan kanske göra det ännu klarare genom att säga att den huvudsakliga inkomstkällan allt framgent skall vara licensmedel, värdesäkrade genom att de räknas upp allteftersom penningvärdet förändras.

Det är svårt att tolka vad Bengt Göransson egentligen menade i sitt anförande. Man kan nästan tro att han är lycklig över att svensk statlig TV vid utsändning exempelvis av större sportevenemang måste sända med 15 minuters förskjutning. Varför är det så? Jo, det beror på att man inte har tillräckliga resurser att köpa sändningsrätterna i den budgivning som faktiskt pågår med pengar som till mycket stor del har kommit in genom reklamfinansiering.

Om regeringen är helt övertygad om att det inte går att kombinera finansiering delvis genom reklam med public service, då kan man undra: Varför har regeringen inte föreslagit anslagsförstärkningar, dvs. ännu högre licensavgifter, för att tillförsäkra SR möjligheten att göra bra program, att kunna vara helt oberoende, osv.? Varje gång det har lagts fram en proposition har regeringen faktiskt skjutit på den frågan. Då måste det vara ett stort mysterium att det är på det sättet. Det är alltså svårbegripligt vad regeringen i detta fall vill.

Så bara väldigt kort om regionalpolitik. Det var nog ingen stor poäng – jag är inte säker på att det var någon poäng alls. Bengt Göransson. Enligt centerens förslag skall inkomsterna från den reklam som sänds i en TV-kanal gå till förbättringar av alla verksamheter i SR-koncernen. Så IKEA kommer att bidra till lokalradiodistriktet. Det är faktiskt inte tvärtom.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 30 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Herr talman! Det är inte mycket jag är oenig med statsrådet om här. Men filmen skulle jag vilja karakterisera som en nyckel vid tillgodoseende av underhållningsmomentet i den del av mediestrukturen som är till allmänhetens tjänst. Min omtanke om filmen, svensk film i det här fallet, har att göra med vad som händer om satellitkanaler, Filmnet och allihop kommer att sända svensk film. Då kommer vi i en värre situation än den franska televisionen.

Därför menar jag att något måste göras utan att skada upphovsrätten för producenter och skådespelare. Man kunde tänka sig gå så långt att 70-talets, alltså 20 år gamla, svenska filmer kunde visas i Sveriges Television, i stället för 40-talets och i bästa fall 50-talets filmer.

Sedan vill jag också säga att när vi diskuterar mediestrukturen talar Bengt Göransson – och det har jag också gärna gjort – om smala program och breda program. Vi har samma uppfattning, men jag tror att vi också måste börja tala i högre grad om det som ligger mellan det smala och det breda. Det gäller inte minst kulturbevakningen. Få saker är jag så rädd för som om kultur i TV skulle vara Eurovisionsschlagern och exklusiva nattliga filosofiska kulturprogram. Det finns väldigt mycket där emellan, och det måste vi också börja prata om.

Slutligen vill jag understryka, när vi talar om mediestrukturen, hur viktigt det är att se över möjligheterna att göra organisatoriska förändringar. Det är alltid ekonomin som ligger i botten, och man skall inte glömma att man kan göra ekonomiska vinster genom organisatoriska förändringar, vinster som kan komma allmänheten och public service-företaget till godo.

Anf. 31 GÖRAN ÅSTRAND (m) replik:

Herr talman! Statsrådet använde en betydande del av sitt anförande till att kommentera resonemanget om tappningsrätt som jag hade fört. Jag noterar att statsrådet framförde en rad synpunkter, som jag lyssnade till med stort intresse. Dessa intressanta aspekter på tappningsrätten finns inte kommenterade med en rad i propositionen. Men låt oss fullfölja en diskussion kring de riktlinjer som statsrådet antydde.

Det är icke frågan om upphovsmannarätten som har styrt de regler som nu gäller för tappningsrätten. Tappningsrättsdebatten gäller hur många timmar och på vilka villkor som lokalradion får tappa. Det har alltså inte med ett ord, vare sig i propositionen eller i betänkandet, sagts att tappningsrätten på något sätt skulle relateras till upphovsmannarätten. Jag är beredd att ge statsrådet rätt på en punkt, nämligen att det är självklart att den aspekten också skall läggas in, men den har uppenbarligen inte haft någon betydelse tidigare, varken för statsrådet eller för utskottet.

Anf. 32 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag utgår självfallet från att utbildningsministern är regeringens talesman i dessa frågor. Jag lyssnade noga till vad han hade att säga och kunde inte finna någonting som jag har invändningar mot. För min del finner jag detta hoppfullt.

Anf. 33 KAJ NILSSON (mp) replik:

Herr talman! Kulturministern talar om mediestrukturen. Den framtida mediestrukturen kan bli reklamkonglomeratens struktur. Jag vet inte om kulturministern har några illusioner om reklam i TV, att den skulle kunna tjäna något annat ändamål än att vara ett varulager. Tittarna blir ett varulager för TV 3 eller vad det nu kan vara.

Reklam-TV-bolagen sysslar ju bara med att tillhandahålla ett förväntat antal tittare, eventuellt grupper med viss sammansättning, vissa målgrupper, vid en viss tidpunkt. De tjänar alltså pengar på att sälja TV-tittare till affärsmän, för att tittarna skall utsättas för manipulation i marknadsföring och annonsering. TV 3 talar t.ex. öppet om sitt varulager, som består av ca 25 000 annonstillfällen per år.

Vi i miljöpartiet tar bestämt avstånd från en sådan i grunden avhumaniserad uppfattning om människor. Människor som varor i ett varulager är något helt främmande för den syn på människan som vi har i miljöpartiet.

Mot passiva, avhumaniserade TV-konsumenter ställer vi aktiva personer. Det är därför vi värnar så om public service-kanalen. Den skall ge möjligheter för var och en att komma till tals och föra fram sin uppfattning i olika samhällsfrågor. Om man inte har den inställningen, förstår jag att man kan göra vilka graderade ställningstaganden som helst när det gäller reklam, och det gör man också här faktiskt.

Anf. 34 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Det krävs utan tvivel vissa klarlägganden från kulturministern. Det händer rätt sällan att ett anförande av ett statsråd kan uppbåda sådana ovationer från olika oppositionspartier. Folkpartiet t.ex. visar en väldig entusiasm och har ingenting att tillägga utan accepterar alla tankegångar som kulturministern har framfört.

Jag är faktiskt också benägen att tillstyrka det han säger. Kulturministern har anklagat mig för att vara gnällig, men nu är jag i den sällsynta situationen att vara helt tillfreds med det avsnitt av kulturministerns anförande som handlar just om kultur, dvs. beskrivningen av reklamfinansieringens negativa effekter ur kulturpolitisk synpunkt.

Men jag tycker att det är på sin plats att kulturministern förklarar vad han menar med det anförande han har hållit. Jan-Erik Wikström blev naturligtvis tillfreds med kulturministerns anförande därför att han tolkar det så att kulturministern visserligen vill att Sveriges Radio-koncernen skall vara ett public service-företag och att televisionen också i fortsättningen skall hållas fri från reklam. Men samtidigt tolkar Jan-Erik Wikström detta som att kulturministern är positiv till reklam utanför Sveriges Radio.

Vad menar då kulturministern? Det skulle vara intressant att veta, om vi kan vara glada även i fortsättningen. Jag hoppas vidare att kulturministerns anförande kan göras till ett inlägg vid den kommande socialdemokratiska partikongressen. Det skulle vi också vara tillfreds med.

Anf. 35 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Först något om filmfrågan. Film, som program i televisionen, är utomordentligt viktig – där är Ingrid Sundberg och jag överens.

För att man skall kunna producera svensk film är det emellertid också nödvändigt att filmen kan visas på biograf. Det finns som bekant också skillnader i publikmottagande och styrka i reaktionen på film på bio och film i television. Av det skälet är det angeläget att de filmer som görs samproduceras, så långt möjligt med film- och biografnäringen samt filminstitutet och att de filmerna också kan visas på bio. För att möjliggöra en rimlig biografexploatering kan man då få effekten av en fördröjning, innan filmen visas i television. Samtidigt kan man vara generös och släppa ut den ganska tidigt på en marknad där man inte räknar med att filmen skall ha någon biografframgång. Jag tror man får leva med den svårigheten.

Smala program är en litet vilseledande term. Ett smalt program uppfattar de flesta som någonting svårförståeligt och exklusivt. Men det kan finnas små publikgrupper som har rätt att få också mycket triviala behov tillgodosedda. I det stycket måste man vara på det klara med att den lilla publikgruppen inte behöver vid alla tillfällen vara exklusiv eller uppfattas som stående i någon skala upprättad av den drömske kultursnobben. Det finns faktiskt små publikgrupper, vilkas intressen måste tillgodoses när det de tycker är roligt att se kan vara för folkflertalet ganska trivialt och möjligen t.o.m. befinna sig ganska långt ner på snobbskalan, om man får använda det uttrycket. Det är där den totalt kommersiella televisionen är omöjlig. Den har aldrig förmåga att tillgodose dessa intressen.

Jan Hyttring säger att det svårt att tolka vad jag säger. När jag hör Jan Hyttring tala tycker jag han känner en viss plåga av att han faktiskt förstår vad jag säger. Det oroar honom mera än att han inte skulle förstå.

Det finns en grundläggande skillnad i synsätt. Jag tycker att Jan Hyttring och centern numera har ett antingen lättsinnigt eller populistiskt sätt att betrakta tillvaron. Man chansar på att man med byråkrati skall kunna återställa allt till det bästa när man en gång har givit efter för lättsinnet.

Vi kan naturligtvis säga att man skall ha kompletterande inkomster från reklam. Men vad skall man då komplettera? Om man i en svår budgetsituation har en indexuppräknings av budgeten, vad innebär det för produktionen om kostnaderna stiger mer än index? Vad händer då? Det finns en rad tillfällen där man blir fånge i de andra systemen.

Det jag konstaterat innebär inte någon dramatik och borde inte leda till några djupsinniga funderingar om regeringens ställningstaganden. Vi har konstaterat att mediasituationen är sådan att reklammarknaden i och för sig statistiskt kan redovisas som växande, men sviktande därför att det finns en rad aktörer som samtidigt etablerar sig. Den är alltså inte säker.

Det franska exemplet är bra i det stycket. I Frankrike har man haft en kommersiell mediestruktur mycket länge. Där är man angelägen om att säkerställa att man kan lyfta ut allmän televisionen ur detta system. Det tycker jag är intressant för oss att fundera över.

I det stycket noterar jag med tillfredsställelse det instämmande jag får av Alexander Chrisopoulos. Vi har där en gemensam bedömning.

Uppenbarligen har också Jan-Erik Wikström och jag en gemensam bedömning. Jag ser inte detta som något besvärande, tvärtom. Politiken blir möjlig i det ögonblick där vi i grunden kan vara överens om en verklighetsbeskrivning.

Sedan vet vi att en liberal har andra värderingar och drar andra slutsatser när det gäller konkreta åtgärder. Men om vi i detta grundläggande avseende ändå kan vara överens om vår verklighetsbeskrivning ökar möjligheterna för oss att nå överenskommelser och fatta goda beslut.

I ett samhälle som vårt måste man vara beredd att kompromissa. Då måste man veta på vilka grunder man träffar kompromisser. Därför är jag glad över att det har visat sig i dag att vi i varje fall delar denna verklighetsbeskrivning.

Reklam i TV kan rimligen inte gälla alla program, med den struktur som nu är. Det är annorlunda om man har en monopolsituation. Om vi har en kanal, och reklam i den, kan man beskatta annonsörerna och säga att IKEA får finna sig i att bekosta program för små grupper som tittar bara i en del av landet i en regional TV. Annonsörerna är där tvungna att ingå i systemet. Men vi kan i framtiden inte använda reklam-TV som skattekälla. Jag är livrädd för skattemasfilosoferna som störtar runt och beskriver reklamtelevision som den nya tidens skattekälla. På den punkten är jag alltså mycket tveksam om möjligheterna.

Man har talat om fotbollsprogrammet som sänds i svensk TV med en kvarts timmes fördröjning. Det finns många – och desperata – aktörer på en kommersiell marknad. Fundera ett ögonblick över varför de stora mediemogulerna i världen fortfarande skaffar sig berömmelse genom att likt Refaat El-Sayed ständigt köpa nya företag – man ser aldrig att de säljer något. Nu är de ute i Östeuropa och köper TV-företag för att öka sin publik. Det är inflationsfilosofin i dess yttersta prydno som vi ser vid de stora internationella mediemogulernas härjningar. Då kommer det alltid att finnas någon som är tillräckligt desperat för att satsa sina sista pengar på att bjuda över de nationella TV-företagen. Så kommer det att vara vid alla tillfällen, oavsett vilka finansieringsformer man har. Det finns alltid någon som är så desperat att han kan bjuda över och därmed åstadkomma denna försening med 15, 20 eller 30 minuter i de nationella företagens sändningar. Det är egentligen inget argument.

För tydlighets skull vill jag säga följande till Göran Åstrand.

När jag använde termen upphovsrättsperspektiv på tappningsrätten syftade jag inte på de enskilda upphovsmännens rätt till varje enskilt program. Jag förstod att Göran Åstrand möjligen syftade på detta.

Mot bakgrund av en debatt som vi hade för några år sedan i riksdagen ville jag peka på att programföretagen representerar ett upphovsmannaintresse och en upphovsmannarätt som gör att man inte utan vidare kan säga att ett program från t.ex. program 1 skall få tappas hur som helst i lokalradion.

De som svarar för programprofilen måste veta när, var och hur deras program skall återutsändas i andra kanaler. Annars skulle det kunna bli oerhört mycket hackmat och skval. Det skulle vara förödande både för programmens upphovsmän och för de människor som skulle lyssna på dessa program.

Anf. 36 JAN HYTTRING (c) replik:

Herr talman! Jag vill inte säga att jag plågas av att jag förstår vad Bengt Göransson säger. Det vore en stor överdrift. Men jag blir bekymrad av vad han säger, och vad jag förstår. Det är en helt annan sak.

Nu torde det ändå föreligga något slags missuppfattning här. Jag får upp-
repa vad jag tidigare sagt ett antal gånger.

Man säger att det inte går att sprida inkomsterna från reklamsändningar
inom Sveriges Radio/TV. Jo, men visst går väl det. De inkomster som vi i dag
får via licensmedel fördelas till olika verksamheter inom Sveriges Radio/TV,
ifrån TV 1 till utbildningsradion. Precis på samma sätt kommer dessa in-
komster att kunna fördelas som kommer från reklam som sänds i en kanal.

Varför är detta så viktigt? För centerns del är det viktigt att det förhållan-
det att reklamen sänds i en kanal i TV inte skall föranleda att den kanalen
skulle få ett extra tillskott utöver alla andra resurser. Detta är den enkla filo-
sofin.

Det finns också en annan filosofi bakom detta ställningstagande. Att re-
klam sänds i en kanal skall inte påverka och styra programutbudet i den ka-
nalen.

Bengt Göransson och jag är överens om väldigt mycket när det gäller det
kulturella ansvaret, när det gäller att ge program för olika smakriktningar,
osv. Men jag tycker inte att vi på detta stadium, i detta betänkande, bör
blanda in dessa frågor. Vi får, förmodar jag, rikliga tillfällen att på ett kon-
struktivt sätt i och utanför riksdagen diskutera hur den mediestruktur som
Bengt Göransson tar upp skall se ut i framtiden. Det är bl.a. detta vi skall
ha den parlamentariska beredningen till. Vi ser fram emot att detta blir ett
bra arbete som kommer att leda till bra ställningstaganden på medieområ-
det.

Till slut, herr talman, några ord om en fråga som jag inte hann kommen-
tera i min förra replik, nämligen tappningsrätten, som Bengt Göransson tog
upp. Denna fråga har tagits upp av flera talare här i kammaren, vilket glädjer
mig, eftersom det är en centermotion som ligger till grund för diskussionen.
Som vi ser det är det inte de upphovsmannarättsliga frågorna som har styrt
den uppgörelse som man nu har kommit fram till inom SR-koncernen. Det
är inte fråga om återutsändning utan om samtidig sändning. Det kan knap-
past vara något sådant som upphovsmannarätt som avgör om man skall få
sända program samtidigt i P 4 och P 1, P 4 och P 2 eller P 4 och P 3. Jag har
stor respekt för upphovsmannarättsliga frågor.

Anf. 37 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Varför kan man fördela licensmedel men inte reklam-
pengar? Det har att göra med varifrån pengarna kommer. Licenspengarna
kommer från tittare, medan reklampengarna kommer från annonsörer. I det
stycket noterar jag att Jan Hyttring och jag uppenbart inte talar samma
språk.

Jag har bakom mig en ganska lång erfarenhet av kommersiell verksamhet.
Jag har också en för egen del mycket plågsam erfarenhet av en del av de
affärsverksamheter som arbetarrörelsens olika organisationer och företag
har bedrivit. Man föreställde sig inom dessa organisationer länge att man
kunde ha just detta beskattningstänkande visavi annonsörerna. Så har det
också gått som det har gått för många av de företagen.

Om man gör en fördelning som går ut på att dela upp reklampengarna och

lägga dem på regionala sändningar, får man emellertid inga annonsörer. Så enkelt är det. Därför kan man inte fördela de pengarna.

Andre vice talmannen anmälde att Jan Hyttring anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 38 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag har under allmänna motionstiden i januari liksom ett par gånger förut motionerat om en internationell pressöversikt i Sveriges Radio. Sveriges Radio säger att man har diskuterat en sådan programpunkt, men man har kommit fram till att kostnaderna skulle vara för höga.

Utskottet konstaterar att jag egentligen inte har någonting med detta att göra, och det gör ju utskottet rätt i. Samtidigt har utskottet år efter år haft att behandla liknande motioner, och ibland flyttas positionerna fram ett litet steg, något som gör mig mycket tacksam. Därför har jag återkommit även i år.

Jag vill klargöra att min avsikt inte är att otillbörligt försöka påverka Sveriges Radio. Min avsikt med att återkomma i frågan många år i sträck är i stället att framföra mångas positiva intresse för en sådan här internationell pressöversikt. Det är ett faktum att Sverige blir alltmer involverat i Europa och i den internationella världen. Visst måste det vara intressant för oss att få reda på vad internationell press skriver om förhållanden ute i världen och också om förhållandena här hemma hos oss. Önskan är ju fri, inte sant, herr talman? Och därför har jag tagit mig friheten att motionera.

Något förvånad blev jag i alla fall när jag läste Sveriges Radios motivering för att säga att detta inte var möjligt, nämligen att det var fråga om förhållandevis höga kostnader. Vid mina kontakter har jag trott mig förstå att man har sagt tvärtom, att det var ganska låga kostnader förbundet med ett sådant här förslag. Kanske skulle man då kunna hysa den hädiska tanken att motiveringen som gick ut på att det blev höga kostnader för Sveriges Radio har tillkommit på grund av att man vet att vi riksdagsmän är mycket känsliga för nya höga kostnader.

Herr talman! Förhoppningsvis flyttar vi fram positionerna, och kanske får vi sedan en sådan här programpunkt initierad direkt av Sveriges Radio.

Anf. 39 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Det är, Elisabeth Fleetwood, naturligtvis svårt för riksdagen att gå in och göra ställningstaganden i sådant som i hög grad är en intern angelägenhet för Sveriges Radio. Däremot kan jag personligen tycka att detta är viktigt och intressant. Det är emellertid svårt för riksdagen att gå in och göra ett sådant ställningstagande.

Jag har således förståelse för de bevekelsegrunder som Elisabeth Fleetwood har, men det ankommer inte på riksdagen att göra något ställningstagande i detta avseende.

Anf. 40 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag tackar Åke Gustavsson för det. Jag vet att detta är något som vi egentligen inte skall uttala oss om. Jag tror emellertid inte att man på

Sveriges Radio är okänslig för att vi visar vårt stora intresse för den verksamhet som bedrivs.

Utifrån den motivering som jag för en stund sedan framförde från talarstolen och som jag inte tänker upprepa tror jag, räknar jag med och hoppas jag att vi så småningom skall kunna se en sådan här programpunkt växa fram.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 14 §.)

Prot. 1989/90:124
17 maj 1990

*Anslag till film
m.m., tidskrifter
och litteratur*

10 § Anslag till film m.m., tidskrifter och litteratur

Föredrogs

kulturutskottets betänkande

1989/90:KrU24 Anslag till film m.m., tidskrifter och litteratur (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 41 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Herr talman! Om jag tänker mig riksdagen samlad i dag för 100 år sedan fanns i de bägge kamrarna i riksdagshuset på Riddarholmen ledamöter som hade det gemensamt att de bar på en gemensam litteraturskatt. De hade genom skolan och i familjen mött de stora författarna: Schiller och Goethe, Dickens och Scott, Hugo och Dumas, Tegnér och Geijer. Denna europeiska litteraturskatt lever, i kraft av sina kvaliteter, än i dag. Vårt språk, herr talman, är späckat av citat från dessa författares böcker.

Jag gör den här kommentaren för att ge debatten om utskottets betänkande sin rätta profil. Det är inte främst de tekniska åtgärderna och de begränsade anslagen som är kulturutskottets uppgift, utan kulturklimatet och de kulturella och intellektuella förutsättningarna.

Vi som i dag är riksdagsledamöter har inte tillnärmelsevis samma gemensamma litterära bakgrund, en situation vi delar med det svenska folk vars kulturella aktiviteter vi med detta betänkande vill stimulera.

Herr talman! Den naturliga slutsatsen av detta resonemang är att goda böcker, klassisk europeisk litteratur skall finnas tillgänglig i bokhandeln.

Som jag ser det är därför skrivningarna om litteraturstödet här särskilt viktiga. I utskottet är vi eniga i bedömningen att En bok för alla i dess utgivning för barn- och ungdom bör stödas och uppmuntras.

När det gäller litteraturstödet i övrigt vill vi moderater göra en omstrukturering till förmån för den klassiska europeiska litteraturen, av mästare av det slag jag inledningsvis nämnde, och samtidigt för balansens skull minska på vuxenutgivningen i En bok för alla.

Jag yrkar, herr talman, därmed bifall till reservationerna 9 och 11.

I kulturdebatten är det alltid mest angeläget att markera kvalitetsaspekterna och lyfta fram åtgärder som kan bidra till kvalitetsförbättringar. Så har vi moderater också sett det när vi gör en speciell uppräknings med 3 milj. kr. till stöd för fonogram och musikalier och därvid också markerar hur viktigt det är att här skapa en fri, stimulerande konkurrens.

Jag yrkar bifall till reservation 7.

Herr talman! I en strävan att strukturera kulturanslaget på ett sätt som tillgodoser kvalitetskraven har vi också bedömt att produktionen av lokala videogram inte är en viktig statlig angelägenhet.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 42 MARGARETA FOGELBERG (fp):

Herr talman! Den svenska statens kulturpolitik fick ett mycket gott betyg i den granskningsrapport som en expertgrupp inom Europarådet nyligen har lämnat ifrån sig. Det tycker jag att vi, liksom nuvarande och tidigare statsråd med ansvar för kulturen, kan vara ganska stolta över.

I rapporten nämner man bl.a. filmen som en gynnad konstform. Men man konstaterar samtidigt att det krävs ett avsevärt stöd för att filmkonst i litet språkområde och i en begränsad kulturkrets skall kunna överleva.

Svenska filminstitutet, Sveriges Television och konstnärsnämnden är de instanser där filmare kan söka anslag till sina projekt. Genom den särskilda avgiften på biobiljetter och uthyrningen av videogram bidrar också filmpubliken, dvs. konsumenterna själva, med inte oansenliga belopp. Avgifterna går till den filmfond som Filminstitutet förvaltar för att värdefull film skall kunna spridas och visas för så många människor som möjligt i vårt avlånga och bitvis ganska glest befolkade land.

Konstnärsnämndens bidrag har däremot delvis en annan inriktning. Härifrån går stödet bl.a. till unga filmare och till experimentell film. Konstnärsnämnden är också ensam om att ge bidrag till författare av manus till konstnärligt syftande kortfilm.

Herr talman! Även om vi håller med om att filmrådet som helhet är gynnat, är vi inte helt nöjda med stödet på just det område där de riktigt spännande sakerna sker och där möjligheten till utveckling och förnyelse är som störst.

Så här skriver Oberoende filmares förbund:

"Filmhistorien igenom har det visat sig att experimenten är syster och broder till både det berättande filmspråket och det dokumentära, och att det krävs folk som sticker ut hakan för att den bredare strömmen av filmarbetare skall kunna marschera framåt."

Åren 1984-1989 disponerade inte konstnärsnämnden några särskilda medel för projekt på filmområdet, utan uppgiften hade lagts på Svenska filminstitutet. När riksdagen på kulturutskottets förslag förra året beslöt att överföra 2 milj. kr. till konstnärsnämnden väckte detta mycket starkt gensvar bland filmarna.

Herr talman! I Sverige finns ungefär 200 fria filmare som gör kortfilm. Sedan förra budgetåret har anmälningarna hos konstnärsnämnden ökat från 120 till 287. Filmgranskarna hos nämnden säger att de flesta är väl motiverade. Redan innevarande år hade ett flerfaldigt större belopp med lätthet kunnat delas ut till projekt som är väl värda att stödjas.

Det ökade intresset förvånar inte någon som vet vad det betyder för mångfalden och yttrandefriheten att man kan få bidrag till experimentell film utan krav på att resultatet i varje enskilt fall måste bli en visningsfärdig produkt.

Regeringen låter i år konstnärsnämnden behålla anslaget på 2 milj. kr.,

och utskottets majoritet konstaterar att det utgör "en värdefull komplettering till det stöd som Filminstitutet lämnar".

Men i stället för att dra slutsatsen att man också borde öka anslaget till konstnärsnämnden hänvisar utskottet till att det skulle ha förflutit för kort tid sedan det nya systemet började tillämpas. Att konstnärsnämnden fick ökade bidragsmöjligheter i och med 1989 års riksdagsbeslut kan ju vara sant, men för filmskaparna betydde det bara att pengarna lyftes över från Filminstitutet och återfördes till konstnärsnämnden.

Herr talman! Vi finner det väl motiverat att förstärka konstnärsnämndens filmanslag med 2 milj. kr. utöver regeringens förslag, och jag yrkar därför bifall till reservationerna 1 och 3. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 43 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag skall ta upp två saker med anledning av kulturutskottets betänkande 24. Det gäller dels filmstödet, dels anslaget till Talboks- och punktskriftsbiblioteket.

Utifrån nuvarande film- och videoavtal finns det, som vi i centern ser det, goda förutsättningar att med komplettering av hittills inte avtalade frågor få en bra ram för en framtida statlig film- och biografpolitik. Filmen som konst- art måste utvecklas och människor måste stimuleras att på olika sätt arbeta med rörliga bilder, bl. a. för att få en ökad bredd bland svenska filmarbetare.

De senaste årens förstärkningar av de statliga insatserna för att främja en lokal film- och biografkultur hälsar vi från centerns sida med tillfredsställelse. Vi menar också att både kommuner och landsting kan och bör fördjupa sitt engagemang kring filmfrågorna.

Årets budgetproposition bjuder inte på några större överraskningar när det gäller film- och videofrågorna. Det sker en viss uppräknig av anslaget till Svenska Filminstitutet, och det är vi beredda att tillstyrka.

Vi föreslår dock utöver denna uppräknig, och det är motiverat, en förstärkning av konstnärsnämndens möjligheter att lämna bidrag. Vi föreslår också att bidrag för vissa utbildnings- och informationsinsatser skall utgå till organisationer som speciellt arbetar med barn och ungdom. Visningsnämnden bör vid fördelning verka för en god regional fördelning.

Vi menar dessutom att när ett nytt film- och videoavtal skall tecknas är det angeläget att man breddar antalet avtalsslutande parter, eftersom det finns flera som i dag står utanför, men som enligt vår uppfattning bör finnas med.

När det gäller Tal- och punktskriftsbiblioteket vill jag påminna om några målsättningar som riksdagen fattat beslut om. Av målsättningen för kulturpolitiken framgår att den bl. a. skall främja en decentralisering av verksamhet och beslutsfunktioner inom kulturområdet samt utformas med hänsyn till eftersatta grupperns behov.

I riksdagens handlingsprogram för handikappfrågor, som är ett resultat av handikappåret 1981, står det att handikappolitiken syftar till att de allmänpolitiska målen förverkligas även för handikappade och att delaktighet och gemenskap för handikappade är en allmän samhällsangelägenhet.

Det statliga bidraget till länsbiblioteken för inköp av talböcker upphör vid utgången av innevarande budgetår. Bidraget har funnits i fem år och har va-

rit ett positivt tillskott för länsbiblioteken när de skall fullfölja sina uppgifter som förmedlare av böcker och övrig service.

Tal- och punktskriftsbiblioteket har nu i sitt anslagsäskande föreslagit att ett nytt anslag inrättas för utvecklingsarbete vid läns- och kommunbibliotek. Ett sådant statsbidrag skulle kunna stödja en försöksverksamhet med ny teknik på biblioteken, där synskadade och andra handikappade själva skulle kunna söka information. Vi föreslår från centerns sida att riksdagen hos regeringen begär ett sådant femårsprogram och att medel för det första året anslås i den budget vi snart går till beslut om.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer i kulturutskottets betänkande 24, där centerns företrädare finns med.

Anf. 44 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! I det betänkande som vi nu behandlar återfinns en rad vpk-krav och motsvarande reservationer. Ett av våra krav, och där vi har en gemensam reservation med folkpartiet, centern och miljöpartiet, handlar om medel för Bidrag till projekt på filmområdet. Riksdagsbeslutet förra året att tillföra konstnärsnämnden 2 milj.kr. till stöd för filmprojekt väckte stort och starkt gensvar bland filmarna. Antalet ansökningar har sedan föregående budgetår stigit från 120 till 287, vilket innebär en ökning med inte mindre än 140 %. Konstnärsnämndens filmgranskare uppger att de flesta ansökningar är väl motiverade och att det skulle ha varit möjligt att redan i år ta i anspråk ett flera gånger så stort belopp som bidrag till projekt som är väl värda allt stöd.

Vi föreslår därför från vpk, tillsammans med andra partier, att anslaget på detta område räknas upp med 2 milj.kr. utöver vad regeringen har föreslagit.

Det är bekant för alla, även för regeringen, att det finns ett stort antal kultur- och idétidsskrifter som har mycket svårt att hävda sig ekonomiskt. De har inga resurser eller möjligheter att själva svara för effektiva marknadsföringstekniska åtgärder, och de har ett stort behov av utbildningsinsatser på en rad praktiska områden. Dessutom medför den nya tekniken investeringar som många kulturtidskrifter inte klarar av ekonomiskt.

Vi menar från vårt partis sida att dessa tidskrifter spelar en mycket stor roll i kultur-, idé- och samhällsdebatten och är nödvändiga beståndsdelar i den mångfald som är en förutsättning för en fördjupad demokratisk utveckling.

För budgetåret 1989/90 har hittills 221 tidskrifter beviljats bidrag och de får dela på det mycket knappa statliga stödet. 310 tidskrifter har ansökt om stöd, vilket tyder på att behovet är mycket stort och vida överstiger det av regeringen föreslagna anslaget. Därför föreslår vpk att anslaget på detta område räknas upp med 5 milj.kr. utöver vad regeringen har föreslagit.

Herr talman! Jag yrkar bifall till alla de reservationer där vpk är med.

Anf. 45 KAJ NILSSON (mp):

Herr talman! Kulturministern sade i den förra debatten att film är ett utomordentligt viktigt medium, och det kan jag instämma i. Det är litet annorlunda vinkling på den frågan när vi nu tar upp den till diskussion.

Förra året tillstyrkte kulturutskottet att 2 milj. kr. av medlen togs i anspråk

av konstnärsnämnden för projekt på filmområdet som nu har nämnts här flera gånger. Eftersom jag själv väckte en motion i ämnet, välkomnar jag naturligtvis utskottets välvilja.

Som vi har hört här har det visat sig falla väl ut. Det skulle vara mycket angeläget att kunna fördela ytterligare 2 milj.kr. utöver vad regeringen har föreslagit. Tyvärr står endast fyra partier för detta krav, nämligen folkpartiet, centern, vpk och miljöpartiet. Detta framgår av reservation 1, som jag ber att få yrka bifall till.

Det är alltså en speciell grupp unga filmare som uppmuntras i och med detta. Det är för experimentella filmskapare – syster och broder till dokumentärfilm, som Margareta Fogelberg sade – och till videokonst som dessa pengar kan betyda mycket. Jag har även motionerat om pengar till forskning om avancerad konstnärlig utveckling inom video, datorgrafik och liknande, där konstyttringar blir alltmer allkonstverk – de traditionella konstarnas gränser överskrids. Det är ett mycket angeläget projekt.

Det behövs även pengar till kultur- och idétidsskrifter, som vpk och miljöpartiet har kämpat för även detta år. De spelar en utomordentligt stor roll i kultur-, idé- och samhällsdebatter, inte minst inför 90-talet. Diskussionen kommer då säkerligen att kretsa mycket omkring etik- och idéfrågor – särskilt med inriktning på att vi skall besinna oss inför de framtida överlevnadsfrågorna, få oss att ändra mentalitet och livsstil.

Herr talman! De flesta av dessa tidskrifter lever under knapphetens kalla stjärna. Det kan sedan gälla marknadsföringsinsatser, distribution eller annat. Reellt sett innebär förslaget i budgetpropositionen att det blir en minskning av stödet. Stöd vår reservation! Jag yrkar alltså bifall till reservation 8.

Herr talman! "Slutligen har jag en speciell fråga som miljöpartiet har väckt med anledning av användningen av bokstaverna a, a och o. Har behovs åtgärder övervägas av det slag som förordas i motion Kr324."

Ja, detta låter litet konstigt. Men det kan bli konsekvenserna om vi utvecklar den tendens till en slags stavningsnonchalans som förekommer i firmanamn som Skanska osv. Den snabba, för att inte säga lavinartade, utvecklingen på det området bör stävjas snarast. I reservation 14 begär jag att riksdagen skyndsamt låter utreda om det är möjligt att med hjälp av ändringar i firmalagen, aktiebolagslagen, varumärkeslagen m.fl. tillämpliga lagar hindra användningen av a och o i firmanamn, varumärken m.m. när det uppenbarligen är fråga om svenska ord som ursprungligen stavas med å, ä och ö.

Jag yrkar bifall till reservation 14.

Anf. 46 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Jag koncentrerar mig mestadels på reservationerna som har fogats till kulturutskottets betänkande nr 24 om film, litteratur och tidskrifter.

Inledningsvis vill jag säga några ord om film. Positiva krafter finns för att förstärka den nationella, nordiska och europeiska filmproduktionen. Glädjande erfarenheter kan hämtas i dag i branschen som har varit hotad på många sätt under de senaste decennierna, bl.a. av självdöd och den överlägsna amerikanska film- och videomarknaden.

Biografbesöken har faktiskt ökat, resurser till filmfonden har ökats, nya biografsalonger har öppnats. Men tyvärr har ännu fler upphört att existera. Den totala bilden är dock mer balanserad än på länge. Detta kan man läsa i regeringens budgetproposition.

Man kan vidare läsa att i år börjar en nordisk filmfond sin verksamhet. Erfarenheterna har visat att det hittillsvarande europeiska filmsamarbetet har varit framgångsrikt. Detta kunde man faktiskt läsa om i massmedia i går. En fortsättning följer där Sverige är med.

Sedan till reservationerna. I fjol enades utskottet om att överföra 2 milj.kr. från Filminstitutet till konstnärsnämnden för att bättre tillgodose behovet av försök med experimentell film. Dessa pengar kan också användas som statsbidrag för unga filmare.

Intresset har varit mycket stort, som har framkommit tidigare i dag. Konstnärsnämnden har haft en grannliga granskning att utföra för att ta fram de projekt som skulle få stöd. Men vi är inte redo att utöka anslaget endast efter ett år till konstnärsnämnden med det system som finns i dag. Med den principiella diskussionen som vi hade i utskottet förra året som bakgrund och som argument yrkar jag avslag på fyrapartireservationen nr 1.

Regeringen har anslutit sig till Filminstitutets förslag om att försöksverksamhet angående lokalt arbete med video skall permanentas. Även utskottsmajoriteten ansluter sig till förslaget.

Det är viktigt att barn och ungdom kan arbeta i medieverkstäder. Beslutet innebär också en utökning av anslaget. Moderaterna är emot att staten ger stöd för denna verksamhet. Centerpartiet vill däremot ha en annan ordning, nämligen den att organisationer kan tillhandahålla dessa medel. Man vill dessutom ha en bättre regional distribution. Utskottsmajoriteten litar på Visningsnämndens goda förmåga att fördela stöden. Jag yrkar avslag på dessa reservationer.

Centerpartiet vill, enligt centerpartiets sätt att se, ha en bättre beredning av det kommande filmavtalet, dvs. att man skall utöka antalet medverkande organisationer och man vill även ha ett visst parlamentariskt inflytande i de kommande avtalsförhandlingarna. Jag kan konstatera att förberedelserna inför det nya film- och videoavtalet är lika noggranna som förr. Dessutom ingår i materialet även en redovisning av en analys om filmstödet. Vi anser att det är onödigt med riksdagens inblanding i ärendet och vi litar på att regeringen utgår ifrån de önskemål som har framkommit under tiden.

Moderaterna kommer igen med ett förslag om en ökning av stödet till fonogram och musikalier på 3 miljoner utöver regeringens förslag. I och med att en motsvarande minskning, föreslagen av moderaterna, tidigare har avslagits av riksdagen angående en annan post yrkar jag avslag på denna reservation.

Vpk:s och miljöpartiets reservation nr 8 handlar om ökat stöd till kulturtidskrifter. Med hänvisning till att det pågår en försöksverksamhet med medel för utvecklingsinsatser för kulturtidskrifter yrkar jag avslag även på denna reservation.

Moderaterna kommer igen med sitt gamla förslag om minskat stöd till Litteraturfrämjandet. Man vill inte ge stöd för vuxenprodukter. Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och understryker hur viktigt det är att

satsa även på produktion av billiga vuxenböcker. Jag yrkar avslag på den moderata reservationen.

Moderaterna vill ha en översyn av litteraturstödens utformning. Kulturrådet har i uppgift att ständigt lämna rapporter om utvecklingen på bokmarknaden, och eftersom det dessutom är en fördjupad analys på gång, yrkar jag avslag på den moderata reservationen.

I många motioner uttrycker man farhågor för att Talboks- och punktskriftsbiblioteket inte har resurser nog för att tillgodose synskadades behov av samhällsinformation i punktskrift. Utskottet anser att TPBs produktion av böcker samt utlåning och försäljning skall bibehållas på nuvarande nivå. Om de i budgetpropositionen föreslagna medlen visar sig vara otillräckliga bör regeringen komma med ett tilläggsanslag.

Centerpartiet och vpk föreslår i sin reservation ett femårsprogram för stöd till fortsatt utveckling av handikappbiblioteket och en utökning av anslagen. Utskottet utgår ifrån att den kommande utvecklingen blir gynnsam för kommuner och landsting, eftersom de kommer att ta större ansvar för inköp av talböcker. Vi anser att riksdagen inte behöver ingripa, eftersom utvärderingen ändå kommer att äga rum. Det finns inte möjligheter att nu utöka anslaget för detta ändamål. Det bör påpekas att det i budgeten finns reella ökningsar av medel till verksamheten.

I miljöpartiets reservation nr 14 föreslår man att riksdagen ger regeringen ett uppdrag om att skyndsamt utreda hur man med lagstiftning kan stoppa försämringen av det svenska språket. Det är ju på modet att sätta en anglosaxisk prägel på firmanamn som t.ex. Götabanken och Skånska cementgjuteriet – Gota och Skanska.

Jag känner personligen varmt för motionen som ligger bakom reservationen. Jag har en gång här i kammaren påstått att Sverige förlorar sin självständighet, sitt språk och sin kultur utan påverkan av främmande u-båtar eller dylikt. Det är den stora makten i väst som tar över utan att anstränga sig. Vi har språkvårdande instanser som Svenska språknämnden, Svenska akademien m.m. som skall värna om det svenska språket. Dessa institutioner bör fortlöpande bevaka frågan. På deras initiativ borde vi agera. Jag yrkar således avslag på motionen.

Herr talman! För säkerhets skull yrkar jag avslag på alla reservationer och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 47 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Herr talman! Jag instämmer med Erkki Tammenoksa i det han sade om var vi får våra kulturella stimulanser ifrån. Det är bl.a. därför det är så viktigt att vara ytterst aktiv i Europadebatten för att kunna närma Sverige till de kulturella rötter vi tidigare delade med kulturländer i Europa.

Det var en passus i Erkki Tammenoksas anförande som fick mig att begära ordet. I sitt resonemang om stöd till Litteraturfrämjandet och En bok för alla kritiserade han moderaterna för att vi vill göra en fortsatt satsning på barn- och ungdomslitteratur, medan vi vägrar att ställa oss bakom en fortsatt satsning på En bok för alla, eftersom vi i stället vill satsa på klassisk europeisk litteratur. Det betyder ingenting att då – som Erkki Tammenoksa gör – hänvisa till kulturrådets analys. Man måste kunna dra slutsatser av denna

Prot. 1989/90:124
17 maj 1990

*Anslag till film
m.m., tidskrifter
och litteratur*

analys. Vi moderater drar den slutsatsen att det inte är bra för Sveriges kultur att en stor del av den europeiska klassiska litteraturen ofta inte ens finns tillgänglig i svensk bokhandel. Det vore rimligt att majoriteten drog samma slutsats av denna analys. Det är därför att vi har dragit slutsatser av analysen som vi framför våra argument i den moderata reservationen.

Anf. 48 KAJ NILSSON (mp):

Herr talman! Jag tackar Erkki Tammenoksa för de positiva orden om reservation nr 14. Det är därför synd att han yrkar avslag på den reservationen. Det är viktigt att åtgärder sätts in samtidigt som det är mycket bråttom. Jag nämnde att utvecklingen på detta område nästan är lavinartad och att den bör stävjas så fort som möjligt.

Erkki Tammenoksa yrkar också avslag på reservationen som handlar om projekt på filmområdet i kontnärnsnämndens regi. Det tycker jag är egendomligt, eftersom Erkki Tammenoksas skäl för sitt yrkande tycks vara att verksamheten har varit i gång under bara ett år. Under det året har man faktiskt uppnått ett oerhört lyckat resultat. Folk köar för pengarna. Vilken ytterligare dokumentation om succé behöver Erkki Tammenoksa för att ställa sig bakom en sådan reservation? Det är succé över hela linjen. Jag beklagar att Erkki Tammenoksa inte vill ansluta sig.

Anf. 49 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! I och med det nya filmavtalet har det nuvarande film- och videoavtalet mellan staten och vissa av film- och videobranschens intressenter sagts upp till den 1 juli 1991. Av budgetpropositionen framgår att det inom regeringskansliet pågår ett arbete för att förbereda ett nytt avtal. Någon ytterligare information om hur regeringen ser på film- och kulturpolitiken i denna del redovisas inte. Inte heller anges när och hur riksdagen skall få ta ställning till ett eventuellt nytt avtal. Det är därför som vi anser att det är angeläget att det blir en stark parlamentarisk insyn i det kommande förhandlingsarbetet för att få ett framtida filmavtal starkt förankrat i riksdagen.

Nuvarande film- och videoavtal har sex organisationer – utöver staten – som avtalsparter, men det finns också en rad andra intressenter inom film- och videobranchen i Sverige som det kan finnas skäl att ta med som parter i ett nytt avtal. Jag skall nämna några: Bygdegårdarnas riksförbund, de oberoende filmarna som är organiserade i Oberoende filmares förbund, Teaterförbundet och företrädare för videodetaljisterna. Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet skulle också kunna fylla en funktion som parter i ett framtida film- och biografavtal. Då skulle det bli en verkligt bred förankring.

Centern har föreslagit att hos regeringen begära ett femårsprogram för vidareutveckling av handikappbiblioteken. Vi menar att det är viktigt med någon form av fortsättning av det anslag som nu upphör. Det har på senare år tillkommit en rad funktioner, inte minst av teknisk art, som även synskadade och andra handikappade borde få möjlighet att utnyttja. Det är just behovet av en utveckling av handikappbibliotekens verksamhet som ligger bakom TPBs förslag, som vi i centern nu stöder.

Anf. 50 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Jag tror att Erkki Tammenoksa och utskottsmajoriteten underskattar den roll som kultur- och idétidsskrifter spelar i samhällsdebatten. Om man menar allvar med att åstadkomma den mångfald som är en förutsättning för en demokratisk utveckling, och om man menar allvar med att man vill skapa förutsättningar så att yttrandefriheten skall komma till uttryck i alla dess former borde man ge det stöd som kultur- och idétidsskrifterna så väl behöver. De är en förutsättning för den mångfald som garanterar demokratins utveckling.

Tidigare beskrev kulturministern vilken roll de smala TV-programmen spelar. Jag skulle vilja tillägga att de krafter som bidrar till intellektuell och kulturell utveckling i samhället nästan uteslutande är små grupperingar som kommer till uttryck i små tidskrifter. Dessa har ekonomiska svårigheter i dag. Utskottsmajoriteten och regeringen borde se med helt andra ögon på den betydelse som dessa tidskrifter har för idé- och kulturdebattens utveckling.

Anf. 51 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Först vill jag svara Göran Åstrand när det gäller En bok för alla och satsningen på vuxenlitteratur. Vi drar en annan slutsats av dagens situation. Vi anser att den verksamhet som Litteraturfrämjandet bedriver med bokdistribution och lässtimulerande insatser även bör stödjas i fortsättningen. Jag har givetvis all aktning för den europeiska klassiska litteraturen. Den får vi titta på senare.

Jag vänder mig sedan till Kaj Nilsson och andra när det gäller konstnärsnämndens begäran om 2 miljoner till utökning av det speciella filmstödet. Socialdemokraterna i kulturutskottet var verkligen aktiva förra året för att denna överföring skulle äga rum. De tackbrev som har kommit – även till mig personligen – bevisar att man kan utnyttja dessa 2 miljoner bättre än vad som varit fallet tidigare. Större anspråk när det gäller mera pengar har jag inte sett. Givetvis vill alla ha mer pengar. Vi anser att vi efter endast ett års verksamhet med det nya systemet inte kan utan vidare utöka anslagen.

Kaj Nilsson var inne på debatten om svenska språkets ställning. Vi fick faktiskt i gång en debatt där Svenska akademiens ständige sekreterare ganska länge försvarade det svenska språkets ställning mot det anglosachiska inflytandet i TV. Vi litar, som sagt, på institutionerna än så länge, och vi anser att riksdagen inte skall ingripa.

Stina Gustavsson tog upp frågan om filmavtalet. Jag har inget emot de organisationer som Stina Gustavsson föreslår. Dessa önskemål är emellertid framförda nu och beaktas säkert av de parter som skall förhandla om det nya film- och videoavtalet. Vi anser inte att riksdagen skall blanda sig i detta.

Det är mycket möjligt att jag inte hinner ta upp alla frågor.

Stina Gustavsson nämnde också riksdagens beslut och målsättning när det gäller handikappbiblioteket. Jag måste säga att vi anser att vårt stöd tillgodoser de behoven.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 14 §.)

Prot. 1989/90:124
17 maj 1990

*Anslag till film
m.m., tidskrifter
och litteratur*

11 § Metallsökare

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1989/90:KrU26 Metallsökare.

Anf. 52 MARGARETA FOGELBERG (fp):

Herr talman! Sveriges historia och de kulturlämningar som påminner oss om den är de flesta av oss väldigt stolta över. Därför har också riksdagen så sent som i kulturminneslagen från 1988 slagit fast att det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda vår kulturmiljö.

Fasta fornlämningar och fornfynd är skyddade i lagen. Det *trodde* i varje fall riksdagen när den stiftade lagen. Det är säkert många med mig som länge levde i tron att det där med skattletning var något som, om det inte mest hörde hemma i sagornas värld, i alla fall var något som bara seriösa arkeologer ägnade sig åt.

Tyvärr är det fler än vi själva som känner till att den svenska jorden på många håll rymmer ännu gömda skatter. Men för dessa skattsökare är kulturvärdet obetydligt jämfört med marknadsvärdet hos mynt, smycken och bruksföremål, särskilt av ädlare metaller. Med s.k. metallsökare, ett mycket behändigt och effektivt instrument, går det med lätthet att lokalisera fyndplatserna.

Man skövlar inte bara oersättliga kulturvärden, utan man släpar bokstavligen med sig delar av vår historia ut ur landet. Det är den internationella marknaden som ger den största vinsten. Vi i folkpartiet är visserligen för internationellt kulturutbyte, men det var inte på det här viset vi hade tänkt att det skulle gå till.

Värst utsatta för plundrare är Gotland och Öland. Det är mycket som tyder på att det är fråga om professionella ligor som opererar från utlandet. Plundringarna är mycket välplanerade, och det råder knappast något tvivel om syftet.

I fornnminneslagen står det klart angivet vilka restriktioner som gäller för användandet av metallsökare. Men straffet för den som bryter emot lagen är tyvärr så ringa att det varken avskräcker någon från att begå brott eller ger polisen någon möjlighet att ingripa med tvångsåtgärder, t.ex. anhållande.

Vi är mycket nöjda med att kulturutskottet kunnat enas om att de särskilda restriktionerna för användning av metallsökare på Gotland nu också skall gälla för Öland. Det är vår förhoppning att regeringen så snart det är möjligt återkommer till riksdagen med ett förslag till en så kraftfull skärpning av straffskalan för brott mot lagen till skydd för fornfynd att skattletandet upphör och att våra fornlämningar lämnas i fred av obehöriga.

Herr talman! Jag yrkar på båda punkterna bifall till utskottets hemställan.

Anf. 53 SYLVIA PETTERSSON (s):

Herr talman! Som Margareta Fogelberg sade är vi eniga i utskottet i det här ärendet. Vi har genom de aktuella motionerna, genom skrivelsen från riksantikvarieämbetet och genom den uppvaktning som vi har fått från länsantikvarierna i Gotlands län och Kalmar län uppmärksamats på den ökade

aktiviteten när det gäller plundring av fornminnen, främst på Gotland och Öland, och att man har anledning att förmoda att metallsökare används. Kulturutskottet har bett justitieutskottet att yttra sig över motionerna, och justitieutskottet har kommit till slutsatsen att kulturutskottet bör be regeringen att snarast ta ställning till det lagstiftningsärende som aktualiseras av riksantikvarieämbetet.

Vi delar alltså den oro som kommer till uttryck såväl i motionerna som i skrivelsen från riksantikvarieämbetet – och hos länsantikvarierna. Detta gör vi bl.a. därför att den pågående plundringen är ett allvarligt hot mot vårt kulturarv. Vi tycker att det är nödvändigt med snabba åtgärder för att om möjligt stoppa den här verksamheten.

Mot denna bakgrund vill kulturutskottet i dag att riksdagen skall ge regeringen till känna som sin uppfattning att det lagstiftningsärende som här har aktualiserats bör bedrivas med skyndsamhet. Vi tycker dessutom att det förbud mot användning av metallsökare som redan i dag råder på Gotland skall utvidgas till att omfatta även Öland.

Samtidigt tycker kulturutskottet, liksom justitieutskottet, att det är viktigt att påpeka att polisen redan nu sätter in resurser för att komma till rätta med den brottslighet som bedrivs även på det här området.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 26.

Anf. 54 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! År 1981 hade en skattjakt med metallsökare på gotländska fornlämningar satts i system. Efter det att jag väckt en motion om förbud mot detta 1982, fick vi efter sedvanligt utredningsarbete en lagstiftning 1985, som dess värre nu inte längre är tillräcklig. Därför har under innevarande riksmöte väckts ett antal motioner som har behandlats i nu föreliggande betänkande.

Det som hände förra året på Gotland var att en ny plundringsvåg drog fram över ett stort antal fornlämningar. Det konstaterades att det nu var utländska intressenter, som med ett mycket sofistikerat tillvägagångssätt skövade fyndplatser av oersättligt värde för den arkeologiska historieskrivningen. De arkeologiska myndigheterna slog då larm, vilket bl.a. har resulterat i dessa motioner.

I betänkandet anges alla de skäl för en mera skärpt lagstiftning på det här området som vi har anført bl.a. i motion Kr222 och som har understrukits av riksantikvarieämbetet. Jag konstaterar då att det förbud som i dag finns på Gotland kommer att omfatta också Öland från den 1 juli – och det är bra.

Men utskottet har stannat för ett tillkännagivande till regeringen när det gäller en skärpning av straffbestämmelserna. Jag kan ha förståelse för detta, men det måste ändå få sägas i det här sammanhanget att det straff som finns i dag, högst sex månaders fängelse, är jämförbart med straffet för snatteri. Det är för närvarande inte möjligt för polisen att ingripa i tillräcklig utsträckning. I vår motion har vi föreslagit fängelse i högst två år – efter önskemål och krav från åklagaren i Visby.

Vi hade hoppats på en snabbare hantering, eftersom plundringen har tagit

ny fart nu under våren. Arkeologerna förutsåg ju att så skulle komma att ske.

Jag anser att frågan är tillräckligt utredd. Så sent som inför beslutet 1985 gjordes en omfattande undersökning, och jag menar att den hade kunnat utgöra underlag för beslut om skärpning av straffet i vår. Min förhoppning står nu till regeringen – att den handlar snabbt. Annars går ytterligare ett år av fortsatt utarmning av vårt arkeologiska kulturarv.

Herr talman! Jag har inget yrkande. Men jag hoppas att statsrådet Göransson, som är närvarande här, inser det mycket allvarliga i situationen och vidtar de åtgärder som riksantikvarieämbetet, statens historiska museer, arkeologerna på Gotland och inte minst den gotländska befolkningen förväntar sig – och att det sker med största skyndsamhet. Vi har ett gemensamt ansvar för vårt kulturarv.

Anf. 55 SYLVIA PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag vill bara säga till Gunhild Bolander att det ju inte enligt utskottets mening är fråga om någon ytterligare utredning. Vi följer det råd vi fick från justitieutskottet – som säger att det visserligen är angeläget med snabba lagstiftningsåtgärder, men att det kan finnas sådana lagstiftnings tekniska och principiella straffrättsliga problem som gör att vi inte skall ta ställning nu, utan att vi skall be regeringen att återkomma. Och som Gunhild Bolander också kan läsa sig till, uppmanar ju utskottet regeringen att skyndsamt ta ställning i det här ärendet.

Anf. 56 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! Jag har noterat att utskottet har varit mycket tydligt i sin uppfattning. Man skriver med styrka och motiverar ganska kraftigt. Det sätter jag värde på.

Men jag är litet fundersam över justitieutskottets inställning, som man har följt i kulturutskottet. Man vill tydligen ha en mer utförlig utredning. Jag tycker att det inte hade behövts i det här fallet. Men det är alltså en bedömning som man har gjort.

Som jag tidigare sade har jag inte något yrkande utan förutsätter att det kommer att bli en skyndsam handläggning från regeringens sida.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

12 § Bidrag till Svenska riksteatern

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1989/90:KrU27 Tilläggsbudget II inom utbildningsdepartementets område
(prop. 1989/90:125 delvis).

Anf. 57 LARS AHLMARK (m):

Herr talman! Enligt budgetpropositionen har Svenska riksteatern "utsatt sin ekonomi för påfrestningar". Denna eufemism uttrycker uppenbarligen det trista faktum att budgeten håller på att överskridas.

Antingen har denna situation uppkommit utan departementets medgivande. Då är det oförsiktigt, och underskottet bör föras över i ny räkning för att på sikt betas av. Att täcka det med ett extra anslag på 6 milj. kr., som regeringen föreslår, vore att lägga hyende under lasten.

Eller också har överskridandet skett med departementets goda minne. Att de nya medlen aviserades i budgetpropositionen antyder ett sådant otillbörligt samförstånd i syfte att sätta sig över riksdagens beslut förra året. Då har ansvarigt statsråd förfarit olämpligt och bör näpas i vederbörlig ordning.

Anslagsfördelningen är ett av riksdagens viktigaste styrmedel. När den är fastställd är ramarna satta. Vi må tycka bra eller illa om vissa verksamheter, vi må anse medelstilldelningen för snål eller för generös i skilda avseenden. Men en budget är till för att hållas; det är den som definierar verksamhetens omfattning, inte tvärtom. Eljest skapar vi oss bekymmer av ett slag som är alltför välkänt från t.ex. kommunal förvaltning.

När vi från moderat sida säger nej till de föreslagna nya medlen markerar vi därför en attityd till riksdagens budgetarbete, inte till Riksteaterns verksamhet.

För en teaterdirektör i landsorten är ingenting omöjligt, säger August Blanche. Så är det – även i fråga om att hålla sin budget.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 58 ANDERS NILSSON (s):

Herr talman! Utskottsmajoriteten är inte särdeles övertygad av de argument som moderaterna för fram för sin reservation i det här betänkandet. Jag noterar de beska kommentarer som Lars Ahlmark gör när det gäller Riksteaterns nuvarande verksamhet. Det är ju ett känt faktum att teatrar stundom har bekymmer med ekonomin. Men kommentarerna har inte varit så beska när det har gällt en del andra teatrar som har befunnit sig i svårigheter tidigare. Därmed är jag inne på bakgrunden till detta anslag. Vid behandlingen för ett år sedan av budgeten för innevarande budgetår fanns det motionärer som föreslog, vilket riksdagen fattade beslut om, en mycket kraftig höjning till Operan och Dramaten. Motionärerna hade däremot glömt Riksteatern. Utskottsmajoriteten fann att detta var anmärkningsvärt och påtalade att Riksteatern i många avseenden kunde jämföras med de andra teatrar. Det anslag på 6 milj. kr. som vi nu behandlar var en beställning från utskottet förra året. Detta kan rimligen inte vara ett påfund på grund av att teatern nu plötsligt har råkat i akuta svårigheter. Det aviserades nämligen redan i budgetpropositionen i januari.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i kulturutskottets betänkande och avslag på reservationen.

Anf. 59 LARS AHLMARK (m):

Herr talman! Om Anders Nilsson hade lyssnat på mitt inlägg hade han noterat att jag inte alls hade några beska kommentarer om Riksteaterns

verksamhet. Däremot hade jag möjligen litet beska kommentarer om regeringens och riksdagens hantering av detta anslagsärende.

Vi har från moderat sida medverkat till en nivåhöjning på 8 miljoner för Svenska riksteatern för nästkommande budgetår, och vi har även förordat förstärkningar utöver riksdagens beslut när det gäller teaterverksamheten ute i regioner i andra avseenden. Men vi moderater vill inte i efterhand gynna en institution som inte har accepterat sina ekonomiska ramar. Det vore förödande för riksdagens budgetarbete om man lät den typen av metoder få spridning.

Anf. 60 ANDERS NILSSON (s):

Herr talman! Det faktiska resultatet för Riksteatern med moderaternas politik är faktiskt 6 miljoner sämre än med socialdemokraternas politik.

Anf. 61 LARS AHLMARK (m):

Herr talman! Den politik som Riksteatern har fört har nu kommit att förankrats hos beslutsfattaren en månad innan budgetåret löper ut. Man har alltså på lösa boliner skaffat sig detta rörelseutrymme. Det anser vi är olämpligt.

Anf. 62 ANDERS NILSSON (s):

Herr talman! Det förefaller som om Lars Ahlmark inte har läst budgetpropositionen. Detta tilläggsanslag var nämligen aviserat redan i januari månad.

Anf. 63 LARS AHLMARK (m):

Herr talman! Det är fortfarande långt efter det att verksamheten hade skapat en överkostnad som det inte fanns utrymme för i riksdagens budgetbeslut förra året.

Anf. 64 ANDERS NILSSON (s):

Herr talman! De här pengarna kunde man läsa om i kulturutskottets betänkande förra året. För nästan ett helt år sedan kunde man alltså utgå från att detta skulle ske.

Anf. 65 LARS AHLMARK (m):

Herr talman! Varför fattas då beslutet först nu, Anders Nilsson?

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 14 §.)

13 § Föredrogs

kulturutskottets betänkande

1989/90:KrU28 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden och

Andre vice talmannen konstaterade att inga talare var anmälda.
(Beslut fattades under 14 §.)

14 § Beslut

Företogs till avgörande socialutskottets betänkanden 1989/90:SoU21, SoU23, SoU20, SoU18 och SoU22, kulturutskottets betänkanden 1989/90:KrU25, KrU24, KrU26, KrU27 och KrU28 samt konstitutionsutskottets betänkande 1989/90:KU35.

Socialutskottets betänkande SoU21

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande SoU23

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande SoU20

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande SoU18

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande SoU22

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU25

Mom. 1 (medelsberäkningar för Sveriges Radio-koncernen)

Utskottets hemställan bifölls med 273 röster mot 37 för reservation 1 av Alexander Chrisopoulos och Kaj Nilsson.

Mom. 5 (TV-avgiftens storlek)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Kaj Nilsson – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (frågor om reklam och avgiftsfinansiering av Sveriges Radio)

Först biträdades reservation 4 av Alexander Chrisopoulos med 26 röster mot 20 för reservation 5 av Kaj Nilsson. 262 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 3 av Ingrid Sundberg m.fl. med 96 röster mot 19 för reservation 4 av Alexander Chrisopoulos. 194 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Ingrid Sundberg m.fl. – genom omröstning med uppresning.

Mom. 12 (s.k. smygreklam i Sveriges Televisions sändningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Kaj Nilsson – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (Sveriges Radios organisation)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Ingrid Sundberg m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (Tele-X-satelliten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Kaj Nilsson – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (resursfördelningen mellan TVs båda kanaler, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (resursförstärkning till TVs Norrbottendistrikt)

Utskottets hemställan bifölls med 283 röster mot 22 för reservation 10 av Kaj Nilsson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 20 (utbyggnad av lokalradion)

Utskottets hemställan bifölls med 268 röster mot 40 för reservation 11 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson.

Mom. 22 (Sveriges Radios kulturbevakning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Ingrid Sundberg m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 26 (sjövädersrapporter i riksradios program 1)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Ingrid Sundberg m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 27 (lokalradios tappningsrätt)

Utskottets hemställan bifölls med 209 röster mot 94 för reservation 14 av Ingrid Sundberg m.fl. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 28 (viktiga varningsmeddelanden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 31 (anslaget Kabelnämnden: Stöd till lokal programverksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Ingrid Sundberg m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 33 (närredionämndens kostnader)

Utskottets hemställan – som ställdes mot dels reservation 17 av Ingrid Sundberg m.fl., dels reservation 18 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 34 (anslaget Närradionämnden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 19 av Ingrid Sundberg m.fl., *dels* reservation 20 av Jan-Erik Wikström och Margareta Fogelberg – bifölls med acklamation.

Mom. 35 (reklam i närradion)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 21 av Ingrid Sundberg m.fl., *dels* reservation 22 av Jan Hyttring – bifölls med acklamation.

Mom. 36 (särskilt stöd till vissa sändningskostnader)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 38 (frågan om viss lagstiftning skall vara permanent)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 24 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 39 (utbyggnad av finländska TV-sändningar)

Utskottets hemställan bifölls med 262 röster mot 43 för reservation 25 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 40 (utbyggnad av programverksamhet mellan svensk och finländsk TV m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 26 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU24

Mom. 1 (beräkning av medel för Bidrag till projekt på filmområdet)

Utskottets hemställan bifölls med 193 röster mot 116 för reservation 1 av Jan-Erik Wikström m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (beräkning av medel för Främjande av spridning och visning av värdefull film)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Ingrid Sundberg m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (lokalt arbete med video)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (beredning av ett nytt film- och videoavtal)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (anslaget Stöd till fonogram och musikalier)

Utskottets hemställan bifölls med 254 röster mot 54 för reservation 7 av Ingrid Sundberg m.fl.

Mom. 10 (anslaget Stöd till kulturtidskrifter)

Utskottets hemställan bifölls med 269 röster mot 37 för reservation 8 av Alexander Chrisopoulos och Kaj Nilsson.

Mom. 12 (beräkning av medel för Stiftelsen Litteraturfrämjandet för utgivning av En bok för alla, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Ingrid Sundberg m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (översyn av litteraturstödet utformning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Ingrid Sundberg m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 22 (bidrag till utvecklingsarbete beträffande handikappbibliotek m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 249 röster mot 59 för reservation 12 av Jan Hyttring m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 26 (bevarande av å, ä och ö)

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 29 för reservation 14 av Kaj Nilsson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU26

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU27

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Ingrid Sundberg m.fl. – bifölls med acklamation.

Kulturutskottets betänkande KrU28

Utskottets hemställan bifölls.

Konstitutionsutskottets betänkande KU35

Mom. 1

Anf. 66 ANDRE VICE TALMANNEN:

I detta moment föreslås ändring i lagen om svenska kyrkan. Av ändringsförslaget framgår att ändringen önskas bli genomförd med ett enda beslut. För bifall härill krävs att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter förenar sig om beslutet. Beslut skall fattas genom omröstning. Omröstningen kommer att förrättas med rösträkning.

Utskottets hemställan bifölls med 302 röster mot 0 för avslag. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Utskottets hemställan hade alltså bifallits med erforderligt antal röster, dvs. minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter hade biträtt utskottets hemställan.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

15 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställts

den 16 maj

1989/90:626 av *Barbro Sandberg* (fp) till statsrådet Bengt Lindqvist om normerna för barnstugor:

I dag är det stor brist på barnomsorgsplatser i många kommuner, beroende dels på lokalbrist, dels på personalbrist. För att råda bot på denna situation prövar man olika modeller för verksamheten.

Men många gånger stöter man på ofattbara hinder. Så händer det t.ex. att yrkesinspektionen vill förbjuda verksamhet eller hotar stänga redan fungerande dagis i villor på grund av för låg takhöjd.

Med anledning av ovanstående vill jag ställa följande fråga:

Avser socialministern att vidta åtgärder så att händelser av denna art ej kan ske?

1989/90:627 av *Görel Thurdin* (c) till industriministern om kärnkraftverket i Greifswald:

Enligt uppgifter i pressen har öst- och västtyska experter kommit till slutsatsen att kärnkraftverket i Greifswald, beläget ca 20 mil från Skånes kust, av säkerhetsskäl måste stängas omedelbart i syfte att förebygga en katastrof liknande den i Tjernobyl. Bristerna i verket kan enligt denna expertundersökning inte åtgärdas genom förändringar i kärnkraftverkets konstruktion.

Experternas slutsatser är inte oväntade med hänsyn till de olyckor och incidenter som tidigare inträffat vid verket och som nu blivit kända. Undersökningen är också en bekräftelse på att en fortsatt drift vid reaktorerna medför stora olycksrisker. Vid en olycka är riskerna för radioaktivt nedfall över framför allt de södra delarna av Sverige mycket stora.

Enligt min mening bör därför Sverige internationellt verka för att alla fyra reaktorerna i Greifswald stängs snarast.

Med hänvisning till vad som anförts vill jag fråga statsrådet:

Är regeringen beredd att såväl i internationella organ som på annat sätt verka för att driften vid kärnkraftverket i Greifswald stoppas?

den 17 maj

1989/90:628 av *Göran Åstrand* (m) till arbetsmarknadsministern om polska sommarvikarier inom sjukvården:

De senaste somrarna har den svenska sjukvården i betydande utsträckning fått möjlighet att hålla sjukvård och främst långvård öppen genom ett tillskott av tillfällig arbetskraft från Polen. Enligt uppgift har regeringen stoppat möjligheten för polacker att få arbetstillstånd för arbete i sjukvården i sommar, uppenbarligen av hänsyn till de svenska fackliga organisationerna. Resultatet synes bli att sjuk- och långvård i betydande utsträckning inte kommer att kunna ge avsedd vård.

Jag vill därför fråga statsrådet följande:

Varför har regeringen vidtagit denna åtgärd och vilka konsekvenser kan väntas för sjuk- och långvård?

1989/90:629 av *Pär Granstedt* (c) till kommunikationsministern om trafiken genom Södertälje:

Skadan på och avstängningen av motorvägsbron i Södertälje visar en oacceptabel sårbarhet i kommunikationerna genom Södertälje. Södertälje kommun har under många år arbetat för att få till stånd en ny högbro som ersättning för den uttjänta slussbron. Frågan har dock ständigt skjutits framåt i tiden i den statliga vägplaneringen.

Frågan har nu också väckts om att ersätta de nuvarande öppningsbara vägbroarna med en icke öppningsbar högbro.

Vilka åtgärder planeras för att minska sårbarheten för trafiken genom Södertälje?

1989/90:630 av *Görel Thurdin* (c) till statsrådet Erik Åsbrink om tullbevakningen m.m.:

Just nu pågår ett omfattande arbete inom tullverket med övergång till datoriserad behandling av tullärenden. I budgetpropositionen har tulltaxerings- och kontrollarbetet liksom de närmast föregående åren undantagits från besparingskrav. Vidare föreslogs att det inte skulle ske en fortsatt neddragning av tullverkets administrativa resurser med hänsyn till att förändringarna i tullverksamheten för närvarande kräver extra stora administrativa insatser.

Riksdagen har dessutom betonat vikten av att narkotikabekämpningen har tillräckliga resurser.

Tullverket har skickat ut förslag på remiss som kan leda till att många tullstationer läggs ned.

Enbart i Norrland finns förslag på nedläggning av tullstationer i Piteå, Karlsborg och Örnsköldsvik, förutom neddragningar på kvarvarande stationer i t.ex. Sundsvall. Hamnstäder med färjelinjer och en frekvent utlandstrafik har behov av permanent övervakning.

Med anledning av detta vill jag fråga finansministern:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att service och bevakning på tullområdet skall kunna upprätthållas över hela landet?

Prot. 1989/90:124
17 maj 1990

16 § Kammaren åtskildes kl. 15.55.

In fidein

OLOF MARCUSSEN

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Torsdagen den 17 maj

1 § Justering av protokoll	1
2 § Förlängd ledighet	1
3 § Förnyad bordläggning.	1
4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 16 maj.	1
Justitiekommitténs betänkande JuU30.	2
Trafikutskottets betänkande TU23	2
Finansutskottets betänkande FiU26	2
Lagutskottets betänkande LU32.	2
Lagutskottets betänkande LU33.	2
Näringsutskottets betänkande NU43.	3
5 § Meddelande om samlad votering	3
6 § Ny myndighet för kontrollen och tillsynen på läkemedelsområdet m.m.	3
Socialutskottets betänkande SoU21	
Tobak	3
Socialutskottets betänkande SoU23	
<i>Beslut fattades under 14 §</i>	
7 § Gymnasieutbildning för svårt rörelsehindrade ungdomar	3
Socialutskottets betänkande SoU20	
Debatt	
Barbro Sandberg (fp)	
<i>Beslut fattades under 14 §</i>	
8 § Gallring enligt socialtjänstlagen	4
Socialutskottets betänkande SoU18	
Tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1989/90	4
Socialutskottets betänkande SoU22	
<i>Beslut fattades under 14 §</i>	
9 § Radio och television	4
Kulturutskottets betänkande KrU25	
Debatt	
Ingrid Sundberg (m)	
Jan Hyttring (c)	
Alexander Chrisopoulos (vpk)	
Kaj Nilsson (mp)	
Åke Gustavsson (s)	
Förste vice talmannen (om debattreglerna)	
Göran Åstrand (m)	
Erkki Tammenoksa (s)	
Jan-Erik Wikström (fp)	

10 §	Anslag till film m.m., tidskrifter och litteratur.	35
	Kulturutskottets betänkande KrU24	
	Debatt	
	Göran Åstrand (m)	
	Margareta Fogelberg (fp)	
	Stina Gustavsson (c)	
	Alexander Chrisopoulos (vpk)	
	Kaj Nilsson (mp)	
	Erkki Tammenoksa (s)	
	<i>Beslut fattades under 14 §</i>	
11 §	Metallsökare.	44
	Kulturutskottets betänkande KrU26	
	Debatt	
	Margareta Fogelberg (fp)	
	Sylvia Pettersson (s)	
	Gunhild Bolander (c)	
	<i>Beslut fattades under 14 §</i>	
12 §	Bidrag till Svenska riksteatern.	46
	Kulturutskottets betänkande KrU27	
	Debatt	
	Lars Ahlmark (m)	
	Anders Nilsson (s)	
	<i>Beslut fattades under 14 §</i>	
13 §	Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	48
	Kulturutskottets betänkande KrU28	
	Vissa kyrkliga frågor.	49
	Konstitutionsutskottets betänkande KU35	
	<i>Beslut fattades under 14 §</i>	
14 §	Beslut	49
	Socialutskottets betänkande SoU21	49
	Socialutskottets betänkande SoU23	49
	Socialutskottets betänkande SoU20	49
	Socialutskottets betänkande SoU18	49
	Socialutskottets betänkande SoU22	49
	Kulturutskottets betänkande KrU25.	49
	Kulturutskottets betänkande KrU24.	51
	Kulturutskottets betänkande KrU26.	52
	Kulturutskottets betänkande KrU27.	52
	Kulturutskottets betänkande KrU28.	52
	Konstitutionsutskottets betänkande KU35	52
	Andre vice talmannen (om voteringen)	
15 §	Anmälan om frågor	
	1989/90:626 av Barbro Sandberg (fp) om normerna för barn-	
	stugor	53

1989/90:627 av Görel Thurdin (c) om kärnkraftverket i Greifswald	53
1989/90:628 av Göran Åstrand (m) om polska sommarvikarier inom sjukvården	54
1989/90:629 av Pär Granstedt (c) om trafiken genom Södertälje	54
1989/90:630 av Görel Thurdin (c) om tullbevakningen m.m. . .	54